

tyksestä kaupunginvaltuusto päätti¹⁾, että rakennuskonttori siirrettäisiin silloisesta sopimattomaksi havaitusta huoneistosta, eräästä raatihuoneen kolmannen kerroksen huoneesta, kaupungininsinööri H. Th. Tallqvistin Aleksanterinkadun talossa n:o 7 sijaitsevaan yksityisasuntoon kuuluvaan suureen huoneeseen, johon oli erityinen sisäänkäytävä Fabianinkadulta ja jonka kaupungininsinööri 650 markan vuosivuokrasta luovutti rakennuskonttorille. Kaupunki vuokrasi huoneen aluksi vuoden ajaksi, ja rakennuskonttorin entisen, raatihuoneessa olevan huoneiston kaupungin vankila kamarin ehdotuksen mukaisesti sai haltuunsa.

Tullikamarin huoneiston kaasuvalaistus. Kaupunginvaltuuston evättyä²⁾ tullinhoitaja, hovineuvos J. E. Jerngrenin anomuksen, että kaupunki kustantaisi tullikamarin huoneiston kaasuvalaistuksen, ja kuvernöörin vahvistettua²⁾ valtuuston päätöksen tullinhoitaja Jerngren oli senaattiin valittanut kuvernöörin päätöksestä. Valtuusto, jolta senaatti tämän johdosta pyysi asiasta selitystä, päätti³⁾ senaatille toistaa saman, mitä aikaisemmin kuvernöörille annetussa selityksessä oli tuotu esiin, ja alistaa senaatin ratkaistavaksi, ansait-siko valitus huomiota. Myöhemmin maistraatti ilmoitti⁴⁾, että senaatti hyläten hovineuvos Jerngrenin valituksen oli vahvistanut valituksen aiheena olleen valtuuston päätöksen.

4. Muut kaupungin kiinteää omaisuutta koskevat asiat.

Kaupungin kiinteän omaisuuden katselmus. Vakinaisen valmisteluvaliokunnan ehdotuksesta kaupunginvaltuusto päätti⁵⁾ valita kolme henkilöä toimittamaan kunnallisasetuksen 72 §:ssä mainitun kaupungin kiinteän omaisuuden katselmuksen, jonka tuli tapahtua kertomusvuoden kuluessa. Katsel-musmiehiksi valittiin⁶⁾ vtt Grönqvist, Margelin ja Sandberg. Myöhemmin ensiksi mainittu ilmoitti⁷⁾, että katselmusta kaupungin kiinteän omaisuuden luetteloiden puutteesta ei ollut voitu toimittaa, mutta että katsel-musmiehet suorittaisivat tehtävänsä heti kun tällaiset luettelot ehdittiin saada laadi-tuiksi rahatoimikamarissa.

Vesijohdon loppukatselmus. Osakeyhtiö Neptunin ilmoitettua kaikkien kaupungin vesijohdon rakennustöiden valmistuvan heinäkuun kuluessa kau-punginvaltuusto vesijohtotöiden valvontalautakunnan ehdotuksesta päätti⁸⁾ valita kaksi katselmusmiestä kaupungin puolesta toimittamaan johdon loppu-katselmuksen ja koetteluun. Katsel-musmiehiksi valittiin ensin⁹⁾ insinööri E. L. Bergroth ja kaupungininsinööri H. Th. Tallqvist sekä myöhemmin¹⁰⁾, ensin mainitun anomuksesta saatua vapautuksen¹¹⁾ tästä tehtävästä, viipu-rilainen insinööri G. Törnudd, ja heidän varamieheksensä vt Moring. Osake-yhtiö Neptun oli sillävälän puolestaan valinnut katsel-musmiehiksi insinöörit E. Lekven ja R. Kolsterin. Puheenjohtajakseen katsel-musmiehet yhteisesti kutsuivat lakitieteenkandidaatti E. Öhmanin.

Toimitettuaan loppukatselmuksen, johon vt Moring insinööri Törnuddin ilmoitettua esteen hänen sijastaan oli ottanut osaa, katsel-musmiehet antoivat kaupunginvaltuustolle kertomuksen toimittamastaan Helsingin vesijohdon

¹⁾ Valt. pöytäk. 30 p. huhtik. 7 §. — ²⁾ Ks. s. 255. — ³⁾ Valt. pöytäk. 12 p. maalisk. 8 §. — ⁴⁾ S:n 28 p. kesäk. 5 §. — ⁵⁾ S:n 29 p. tammik. 6 §. — ⁶⁾ S:n 12 p. helmik. 15 §. — ⁷⁾ S:n 18 p. jouluk. 13 §. — ⁸⁾ S:n 18 p. kesäk. 11 §. — ⁹⁾ S:n s:n 19 §. — ¹⁰⁾ S:n 28 p. kesäk. 14 §. — ¹¹⁾ S:n s:n 9 §.

loppukatselmuksesta ja koettelusta. Tämä kertomus, joka valtuuston päätöksen¹⁾ nojalla julkaistiin painosta, sisälsi seikkaperäisen teknillisen selonteon sekä Vanhankaupungin laitoksista ja Eläintarhan vesisäiliöstä että putkista ja putkijohdosta ynnä siihen liittyvistä laitteista samoin kuin pumppu- ja lämpölaitosten koettelusta. Selontekoon sisältyi m. m. luettelo niistä kaupungin kaduista, joihin siihen mennessä oli laskettu erimittaisia putkia, ynnä niille järjestetyistä luisteista ja paloposteista. Vanhankaupungin laitoksia käsitellessään katselmusmiehet huomauttivat, että kaupunki sikäläisen myllynpaikan omistajana oli velvollinen 8 kiviparilla pitämään sikäläisen myllyn käynnissä. Koska vanhaan myllyrakennukseen kuitenkin oli mahdollonta sijoittaa useampia kivipareja kuin silloiset 4, oli paikalle lähitulevaisuudessa rakennettava uusi myllyrakennus, jossa oli tilaa säädetylle määrälle kiviä, ellei myllynpaikan omistamisen ehtoja voitu saada muutetuiksi. — Lausuen tunnustuksensa siitä huolellisuudesta ja tarkkuudesta, jolla vesijohtotyöt yleensä oli suoritettu, katselmusmiehet mainitsivat seuraavat toteamansa puutteellisuudet tai viat:

- 1) että suodatusallas n:o 1 (eteläinen) ei ollut moitteettomassa kunnossa;
- 2) että suodatinta varten tarpeellisesta puuhiilimäärästä puuttui 33 ½ kuutiosyltä;
- 3) että sekä pääputkijohto että jakeluputket eräiltä osiltaan olivat lasketut matalammalle kuin toimilupasopimuksessa oli määrätty;
- 4) että lämpöjohdon putkiliittymät olivat epätiivit ja sen lyijyputket huonosti kestävät;
- 5) että monet paloposteista olivat jonkin verran epäkunnossa; sekä
- 6) että kaupungin katuja töiden suorittamisen jälkeen ei kaikkialla ollut saatettu niiden entiseen kuntoon.

Päätöslauselmana esitettiin tämän johdosta, että katselmusmiehet hyväksyivät vesijohdon paitsi niiltä osilta, joihin edellä mainitut muistutukset kohdistuivat.

Kaupunginvaltuusto lähetti²⁾ sen jälkeen asian, mikäli se koski kaupungin velvollisuutta ylläpitää Vanhankaupungin myllyä, rahatoimikamariin ja muilta osiltaan valiokuntaan, johon kuuluivat³⁾ vtt Calamnius, Lindelöf, von Born ja Margelin sekä insinööri E. L. Bergroth ja jonka tuli ehdottaa, mihin toimenpiteihin valtuuston oli ryhdyttävä katselmusmiesten kertomuksen johdosta. Sen ohessa kehoitettiin⁴⁾ vesijohtotöiden valvontalautakuntaa antamaan mainitulle valiokunnalle kertomuksen mahdollisesti aiheuttama lausunto.

Osakeyhtiö Neptunin myöhemmin ilmoitettua valvontalautakunnalle, että edellä kohdissa 1, 4 ja 5 mainitut puutteellisuudet osin jo oli korjattu, osin ennen pitkää korjattaisiin yhtiön toimesta, kaupunginvaltuusto lautakunnan ehdotuksesta päätti⁴⁾ kehoittaa kaupungininsinööri Tallqvistia ja vt Moringia yhdessä muiden katselmusmiesten kanssa uudestaan tarkastamaan kyseiset vesijohdon osat ja ilmoittamaan tarkastuksen tuloksen suoraan edellä mainitulle valiokunnalle.

Valvontalautakunta antoi sen jälkeen valiokunnalle lausunnon⁵⁾, katselmusmiesten esittämistä huomautuksista. Lautakunnan mielestä huomautukset n:ot 1, 2, 4 ja 5 olivat sellaisia, ettei niiden tullut olla esteenä vesijohdon lopulliselle hyväksymiselle. Kohdassa 1 mainitun vian Osakeyhtiö Neptun jo oli

¹⁾ Valt. pöytäk. 24 p. syysk. 8 §. — ²⁾ S:n 8 p. lokak. 1 §. — ³⁾ S:n s:n 10 §. — ⁴⁾ S:n 29 p. lokak. 16 §. — ⁵⁾ Painettu ilman numeroa.

korjannut. Kohdassa 2 mainitun puuhiilimäärän hankkimista varten oli pidätetty sen arvoa vastaava osa urakkasummasta, minkä johdosta kaupunki tässä suhteessa ei ollut kärsinyt minkäänlaista vahinkoa. Kohdissa 4 ja 5 esitetyt muistutukset taas todennäköisesti raukeaisivat uudessa katselmuksessa, koska yhtiö oli luvannut korjata niissä mainitut viat, mutta yhtiö oli joka tapauksessa sopimuksen mukaan velvollinen tulevan, vuoden kestävästä takuuaikansa kuluessa omalla kustannuksellaan korjaamaan sekä nämä että muut laitoksen eri osissa ilmenneet viat. 3:n kohdan suhteen kaupungilla toimituslupasopimuksen ja yhtiön kanssa tehtyjen sopimusten nojalla oli täysi oikeus vaatia, että kaikkien vesijohtoputkien, myöskin ennen johdon ostoa laskettujen, tuli olla vähintään 6 jalkaa maanpinnan alapuolella, ja mikäli niin ei ollut laita, yhtiön kustannuksella otattaa putket ylös ja laskea ne uudestaan säädettyyn syvyyteen. Lautakunta oli kuitenkin ajatellut sellaista yhtiölle lievempää tämän kysymyksen ratkaisua, että yhtiö saisi valita toisen kahdesta vaihtoehdosta, nimittäin että joko siitä 200,000 markan määrästä, joka erääntyi maksettavaksi vuoden kuluttua vesijohdon hyväksymisestä, vähennettäisiin 12,000 markkaa sen vahingon ja vahingonvaaran korvaukseksi, jonka kaupungille täytyi katsoa koituneen sen johdosta, että putket paikoitellen eivät olleet riittävän syvällä, tai myöskin, että yhtiö suostuisi siihen, että edellä mainituista 200,000 markasta pidätettäisiin 24,000 markan takausmäärä, joka viiden vuoden aikana käytettäisiin putkiverkon kyseisissä osissa esiintyvien vikain korjaamiseen ja josta yhtiö sillävälin saisi nauttia korot ja takuukauden päätyttyä nostaa jäljellä olevan määrän, mikäli pääomaa ei ollut kulunut tarkoitukseen. 6:n kohdasta lautakunta taas oli sitä mieltä, että maistraatin tuli kutsua ne kaupungin talonomistajat, joilla mielestään oli syytä muistutuksiin tai kanteeseen asian johdosta, kokoukseen, jossa he saisivat esittää katujen kuntoonpanemista koskevat vaatimuksensa, minkä jälkeen talonomistajia ja Neptun-yhtiötä kehoitettaisiin valitsemaan kummaltakin taholta kaksi uskottua miestä, jotka yksissä neuvoin yhden maistraatin jäsenen kanssa ratkaisuvalloin tutkisivat ja määräisivät ne kadunosat, jotka yhtiön tuli panettaa kuntoon, ja työn suorittamisen jälkeen tarkastaisivat ja joko hyväksyisivät tai hylkäisivät sen. Ellei asianomainen talonomistaja alistuisi tähän ratkaisuun, tulisi kaupungin ja yhtiön valita kummankin kaksi uskottua miestä, jotka yhdessä yhteisesti valitsemansa puheenjohtajan kanssa lopullisesti määräisivät, mitkä kadut yhtiön tuli panettaa kuntoon, ja ellei näin tapahtunut, sen hyvityksen suuruus, joka kaupungin oli vaadittava voidakseen tappiotta tyydyttää talonomistajain taholta vastedes mahdollisesti esitettävät vaatimukset. Lopuksi lautakunta alisti ratkaistavaksi, voitaisiinko vesijohto sen jälkeen kun kohdissa 1, 4 ja 5 mainitut viat oli uudestaan tarkastettu ilman että oli havaittu mainittavaa muistutuksen syytä, lautakunnan muihin osiin nähdessä ehdottamin rajoituksin kokonaan hyväksyä ja hyväksymisen tapahtuessa suoritettavaksi erääntyvät 100,000 markkaa heti edeltäpäin suorittaa, kuitenkin pidättämällä 33,447: 60 markkaa säästöneitä louhimiskustannuksia¹⁾. Tämän suorituksen lykkäminen, kunnes jokainen muistutuskohda oli lopullisesti tutkittu ja asianomaiset sovinto-oikeudet olivat ratkaisseet kaikki kiistakysymykset, ja tästä johtuva varojen koronriistäminen yhtiöltä tuntui kohtuuttomalta, kun otettiin huomioon, että katselmusmiehet kuitenkin olivat tunnustaneet vesijohdon rakennustyöt suurin piirtein huolellisesti suoritetuiksi.

¹⁾ Ks. s. 389.

Ennenkuin kaupunginvaltuuston asettama valiokunta lopullisesti lausui mielipidettään kysymyksestä sen koko laajuudessa, valiokunta antoi valtuustolle alustavan lausunnon ¹⁾ katselmusmiesten esittämästä 3:nnesta muistutuksesta. Valiokunta piti katselmusmiesten vaihtoehtoisesti vesijohdon hinnasta vähennettäväksi ehdottamaa määrää, 12,000 markkaa, liian mielivaltaisesti määrättynä. Koska kaupungin etu tuntui vaativan ennen vesijohdon ostoa laskettujen liian lähellä maanpintaa olevien johtoputkien pikaista uudelleenlaskemista, mikä joka tapauksessa teki välttämättömäksi ainakin itse kaupungissa olevien johtojen tutkimisen, valiokunta katsoi, että tällainen tutkimus oli ensi tilassa toimitettava ja sen tulokset sen jälkeen pantava kaupungin kyseisessä suhteessa esittämien vaatimusten pohjaksi. Työ olisi suoritettava siten, että putkijohdon yläpuolella oleva maa paikoitellen, esim. 50 tai 100 jalan välimatkoin, kaivettaisiin ylös putkien aseman selville saamiseksi, missä tapauksessa työ kustannukset arvioitiin n. 2,000 markaksi. Valiokunta ehdotti tämän nojalla, että vesijohtotöiden valvontalautakunta saisi tehtäväkseen panna toimeen luotettavan tutkimuksen kaupungin alueelle ennen vesijohdon ostoa laskettujen, yhteensä 25,295 jalan pituisten vesijohdon osien putkien syvyydestä ja että rahatoimikamaria kehoitettaisiin määräämään maksettavaksi tutkimusta varten tarvittava rahamäärä. Kaupunginvaltuusto hyväksyi ²⁾ tämän ehdotuksen.

Palkkioiksi katselmuksesta, mikäli se siihen asti oli suoritettu, kaupunginvaltuusto myönsi ³⁾ kaupungin katselmusmiehille, kaupungininsinööri Tallqvistille ja vtlle Moringille, kummallekin 500 markkaa sekä katselmusmiesten puheenjohtajalle, lakitieteenkandidaatti Öhmanille, ja katselmusmiesten sihteerille, lakitieteenkandidaatti T. J. Aminoffille, kummallekin 250 markkaa, mitkä määrät vastasivat kaupungin osuutta heidän palkkioistaan.

Asian jatkuva käsittely siirtyi vuoteen 1879.

Vesijohdon ulottaminen Kaivopuistoon ja Puistokadulle. Muutamien Kaivopuistossa ja Puistokadun varrella olevien huvilain omistajain kaupunginvaltuustolle esittämän anomuksen, joka koski vesijohdon ulottamista kyseisiin kaupungin osiin, valtuusto lähetti ⁴⁾ rahatoimikamariin, jota kehoitettiin hankkimaan siitä v. t. vesijohtohallituksen lausunto ja kustannusarvio sekä lähettämään nämä ynnä oma lausuntonsa valtuutetuille. Pyydettyjen asiakirjain saavuttua ja osoitettua m. m., että insinööri R. Huber oli arvioinut puheena olevasta työstä aiheutuvat kustannukset 61,500 markaksi, valtuusto kamarin ja v. t. vesijohtohallituksen epäävien lausuntojen mukaisesti päätti ⁵⁾ hylätä anomuksen.

Uusien vesipostien järjestäminen ja eräiden julkisten kaivojen sulkeminen. Kaupunginvaltuustolle tekemässään esityksessä terveyslautakunta ehdotti, että järjestettäisiin neljä uutta vesipostia maksutonta veden noutamista varten, nimittäin Lant. viertotielle Fjällödalénin huvilassa olevien työväenasuntojen läheisyyteen, Vladimirin- ja Abrahaminkatujen kulmaan, Ison Robertinkadun ja Fredrikinkadun kulmaan sekä Vuorimies- ja Ulriikinkatujen kulmaan sekä että kaksi vesipostia siirrettäisiin, toinen Eerikin- ja Fredrikinkatujen kulmasta vastapäätä Lapinlahdenkadun taloa n:o 7 olevaan paikkaan ja toinen Elisabetintorilta Konstantinin- ja Kulmakatujen kulmaan. Sen ohessa lautakunta pyysi saada tehdä valtuustolle ehdotuksen eräiden julkisten kaivojen sulkeamisesta niiden veden terveydelle haitallisen laadun takia. Esitys lähetettiin ⁶⁾

¹⁾ Valt. pain. asiakirj. n:o 18. — ²⁾ Valt. pöytäk. 7 p. marrask. 1 §. — ³⁾ S:n 20 p. jouluk. 1 §. — ⁴⁾ S:n 14 p. toukok. 18 §. — ⁵⁾ S:n 29 p. lokak. 9 §. — ⁶⁾ S:n 16 p. huhtik. 9 §.

rahatoimikamariin, jonka tuli hankkia v. t. vesijohtohallituksen lausunto ja lähettää se ynnä oma lausuntonsa valtuustolle. Sen jälkeen kun nämä lausunnot oli annettu, valtuusto päätti¹⁾ hyväksyen v. t. vesijohtohallituksen ehdotuksen, johon kamarikin oli yhtynyt:

että uusia vesiposteja järjestettäisiin Vladimirin- ja Abrahaminkatujen kulmaan sekä Ison Robertinkadun ja Albertinkadun kulmaan ja Bulevardi- ja Albertinkatujen kulmassa oleva vesiposti sen jälkeen poistettaisiin;

että Eerikin- ja Fredrikinkatujen kulmassa sekä Elisabetintorilla olevat vesipostit siirrettäisiin, edellinen vastapäätä Lapinlahdenkadun taloa n:o 11 olevaan paikkaan, jälkimmäinen Konstantinin- ja Kulmakatujen kulmaan;

että lämpimänä vuodenaikana kaikki vesipostit pidettäisiin avoinna vuorokausi umpeensa, mutta talvella hevosten juottamiseen aiottuja ei ensinkään ja muita ainoastaan jokaiseen postiin merkittyinä määrää aikoina; sekä

kehoittaa terveyslautakuntaa osin ehdottamaan, mitkä julkisista kaivoista sen johdosta, että niiden vesi oli suuressa määrin saastutettua, olisi suljettava, osin kehoittamaan työväenasuntojen ja muiden vesijohdon alueella olevien suurehkojen, varattomien henkilöiden asumien talojen omistajia johtamaan veden näihin asuntoihin ja taloihin kussakin tapauksessa kohtuullisena pidettävää kulutusmaksun alennusta vastaan.

Terveyslautakunta antoi sen jälkeen insinööri E. E. Qvistille tehtäväksi tutkia 15 julkisen kaivon veden ja ehdotti sittemmin hänen analyysiensä perusteella, että neljä näistä, nimittäin n. s. kaartinpuutarhan luona, Annankadun talon n:o 25 kohdalla, n. s. Dreijerin pellolla ja Kolmikulmaisella torilla olevat kaivot toistaiseksi ja kylmän vuodenajan alkuun, esimerkiksi joulukuun 1 p:ään asti, suljettaisiin vedenhakijoilta heti kun niitä lähimmäksi tulevat vesipostit oli pantu kuntoon. Sen ohella lautakunta pidätti itselleen oikeuden mahdollisesti myöhemmin ehdottaa näiden kaivojen sulkemisajan pidennettäväksi ja muitakin julkisia kaivoja suljettavaksi. Rahatoimikamarin siltä vaaditussa²⁾ lausunnossa ehdotettua terveyslautakunnan esityksen hyväksyttäväksi sellaisin lisäyksin, että palotoimikunnaltakin olisi hankittava lausunto kyseistä laatua olevista toimenpiteistä, kaupunginvaltuusto päätti³⁾ antaa palotoimikunnalle tehtäväksi ryhtyä toimenpiteisiin edellä mainittujen kaivojen sulkemiseksi heti lähimpien vesipostien avaamisen jälkeen siten, että veden ottaminen niistä estettiin, mutta että ne, jos toimikunta piti niitä tarpeellisina tulensammutukseen, tulenvaaran sattuessa voivat tyydyttää veden tarpeen. Samalla kaupunginvaltuusto hyväksyi insinööri Qvistin toimittamista tutkimuksista esittämän 225 markan suuruisen laskun.

Vesipostin järjestäminen vaivaistalon läheisyyteen. Kaupungininsinööri oli vuonna 1879 suoritettavia yleisiä töitä koskevaan ehdotukseensa merkinnyt m. m. vesijohdon ulottamisen kaupungin työ- ja vaivaistaloon 24,000 markaksi arvioituihin kustannuksiin. Sekä rahatoimikamari että maistraatti olivat kuitenkin taloudellisista syistä vastustaneet tämän työn suorittamista. Talousarviovaliokunnankin asetuttua samalle kannalle kuin nämä kaupunginvaltuusto sen ehdotuksesta⁴⁾ vuoden 1879 talousarvion järjestelyssä päätti⁵⁾ eväten kaupungininsinöörin ehdotuksen merkitä mainitun vuoden menosääntöön 2,000 markan arviomäärärahan vesipostin järjestämiseksi työ- ja vaivaistalon läheisyydessä olevan Kammion polttimon luo, mihin asti vesijohto jo oli rakennettu. Sen ohella annettiin rahatoimikamarille tehtäväksi polt-

¹⁾ Valt. pöytäk. 28 p. toukok. 13 §. — ²⁾ S:n 18 p. kesäk. 14 §. — ³⁾ S:n 28 p. kesäk. 7 §. — ⁴⁾ Valt. pain. asiakirj. n:o 20. — ⁵⁾ Valt. pöytäk. 28 p. jouluk. 1 §.

timon omistajien ja Kammion huvila-alueen vuokraajan kanssa käytyjen neuvottelujen jälkeen antaa valtuustolle asiasta yksityiskohtaisempi ehdotus.

Kaasujohdon ulottaminen lapsenpäästölaitokseen. Uuden lapsenpäästölaitoksen toimikunta anoi kaupunginvaltuustolta, että ulotettaessa vesijohto mainittuun Vuorimieskadun varrella olevaan laitokseen putkikanavaan laskettaisiin myöskin kaasuputket, jotta kaasujohtoakin laajennettaisiin saman verran kuin vesijohtoverkkoa. Valtuuston lähetettyä ¹⁾ asian rahatoimikamariin tämä pyysi ja sai Kaasuvalaistusosakeyhtiöltä työn kustannusarvion, johon sisältyi 12 uuden kaasulyhdyn asettaminen 6:n mainitulla kadulla aikaisemmin olleen tärpättilyhdyn sijaan ja joka päättyi 9,486 markkaan, sekä laskelmia, jotka koskivat ehdotetun johdon välittämää todennäköistä kaasunkulutusta. Tämän johdosta ja ottaen huomioon, että puheena oleva uusi johto parantaisi katuvalaistusta ja tarjoaisi mahdollisuuden yksityiseenkin kaasunkulutukseen, kamari lausunnossaan puolsi toimikunnan esitystä ja ehdotti, että työ aloitettaisiin viipymättä, kuitenkin siten rajoitettuna, että uusia kaasulyhtyjä asetettaisiin vain 10. — Asiaa esiteltäessä valtuusto päätti ²⁾ muuten myöntyen kamarin ehdotukseen kaupungin puolesta tehdä kaupungin ja mainitun yhtiön välisessä sopimuksessa edellytetyn takuusitoumuksen edellä mainitusta kaasuputkiverkon laajentamisesta ja valtuuttaa kamarin sekä antamaan yhtiölle määräyksen heti panna työn alulle että myöskin määräämään kaupunginkassasta ennakkona maksettavaksi siihen tarvittavat varat, jotka myöhemmin merkittäisiin vuoden 1879 menosääntöön.

Kaasujohdon johtaminen kansakoulun pihalle. Kansakoulujohtokunnan esityksestä kaupunginvaltuusto antoi ³⁾ rahatoimikamarille tehtäväksi johtaa kaasun sekä Kasarminkadun 21:ssä olevan kansakoulutalon porttikäytävään että mainitulla pihamaalla oleviin käymälöihin.

Salamalaiturien ja rautatierailaiden rakentaminen Katajanokalle. Kaupungin vuoden 1878 menosäännön Rakennukset ja yleiset työt nimistä kymmenettä pääluokkaa vahvistettaessa kaupunginvaltuusto pani pöydälle ⁴⁾ talousarvioehdotukseen sisältyneen, Katajanokan eteläisen rantalaiturin ja kalastajasataman rakentamiseen tarkoitetun 60,000 markan suuruisen määrärahaerän käsittelyn, kunnes asiasta oli saatu kaupungininsinöörin lausunto.

Sen jälkeen rahatoimikamarille antamassaan lausunnossa ⁵⁾ kaupungininsinööri huomautti, että Katajanokan järjestely ja erittäinkin laiturien rakentaminen sinne oli kaupungin yleisistä työsuunnitelmista suurimpia ja kalleimpia. Katajanokan järjestelyn perusajatus, joka osittain oli saanut ilmaisansa voimassa olevassa asemakaavassa, oli epäilemättä ollut oikea. Siihen sisältyvät pitkät ja leveät rantalaiturit, jotka varsinkin etelässä ulottuivat kauaksi satamaan, niin että paikoitellen tultaisiin jopa 20 jalan vedensyvyyteen ja 10.8 tynnyrinalaa niiden takana olevaa vesialuetta täyttämällä muutettaisiin maaksi, eivät tehneet muuta johtopäätöstä mahdolliseksi kuin että aikomuksena oli ollut luoda tästä paikasta tilava ja mukava lastauslaituri, jonka ääreen jotenkin syväkulkuisetkin alukset, jollaisia kaupankäynti ulkomaiden kanssa edellytti, voivat laskea. Se seikka, että suhteellisen monet Katajanokan tontit oli varattu tavaramakasiinien rakentamiseen, viittasi samaan päämäärään. Tätä ajatusta ei kuitenkaan ollut johdonmukaisesti noudatettu. Katajanokan uutta asemakaavaa haittasi se ilmeinen virhe, että

¹⁾ Valt. pöytäk. 14 p. toukok. 14 §. — ²⁾ S:n 23 p. elok. 11 §. — ³⁾ S:n 16 p. huhtik. 18 §. — ⁴⁾ Ks. 393. — ⁵⁾ Valt. pain. asiakirj. n:o 12 v:ltä 1879.

sen suunnitellun maanlisäämisen jälkeenkin joka tapauksessa ahtaalle ja senvuoksi sitä kallisarvoisemmalle maa-alueelle oli asetettu liian moninaisia vaatimuksia. Niinpä suunnitellut kalastaja- ja venesatamat pirstoisivat satamalaiturit ja lisäisivät kustannuksia, monet puistikot veivät liaksi tilaa, ja korttelissa n:o 150 liian lähellä rantalaituria olevat yksityiset asuntotontit samoin kuin myöskin valtion kortteleista n:ot 140, 141 ja 142 itselleen varaamat tontit olivat saaneet aikaan osin, että paikalle oli syntynyt ylen runsaasti muuten aiheettomia katuja, osin, että välttämättömät tavaramakasiinit olivat saaneet väistyä Pohjoissatamaan ja Lyökkisaareen, paikkoihin, joiden ääressä vedensyvyys oli riittämätön. Kaupungeissa sellaisissa kuin Gävlessä, Göteporissa, Kristianiassa, Kööpenhaminassa, Hampurissa y. m. tavaramakasiinit oli sijoitettu lähimmäksi syvän veden ääressä sijaitsevia satamalaitureita, ja useimmissa niistä oli rautatieraiteet johdettu näille laitureille asti. Helsingissä sensijaan ei, mitä Katajanokkaan tuli, ainoastaan ollut laiminlyöty noudattaa tällaista järjestelyä, vaan oli lisäksi siellä, missä sitä osittain jo oli sovellettu, kuten Eteläsataman n. s. kauppamakasiinien suhteen, siitä luovuttu syistä, jotka olivat vieraat kaupan eduille. Kaupungin huomattava aineellinen kehittyminen ei kuitenkaan ollut ajateltavissa ilman kauppaa ja teollisuutta, jotka ehdottomasti tarvitsivat sopivia varasto- ja makasiinitontteja sekä useampia, suurempia ja syvemmän veden ääressä sijaitsevia kuormaus- ja purkauspaikkoja. Näiden tarpeiden tyydyttämiseksi olisi kaupungininsinöörin mielestä johdonmukaisesti kehitettävä edelleen Katajanokan asemakaavan perusajatusta. Tätä asemakaavaa olisi senvuoksi muutettava siten, että kalastaja- ja venesatamat poistettaisiin, laituriviiva siirrettäisiin jonkin verran ulommaksi ja korttelit n:ot 141 ja 150 sekä rahapajalta liikenevä osa korttelia n:o 142 luovutettaisiin kaupan tarpeisiin oikeuttaen sen tarpeiden mukaan rakentamaan sinne ainoastaan tavaramakasiineja. Edelleen olisi pohja ainakin eräiden rantasiltain edustalta ruopattava aina 21 jalan syvyyteen matalan veden aikana, ja lopuksi olisi satamalaiturit rautatieraiteilla yhdistettävä maan rautatieverkkoon ja koko pituudeltaan varustettava vähintään kaksilla raiteilla. Tarvitsi tuskin mainitakaan, että Katajanokka oli sopivin paikka kaupungin pakkahuoneelle ja samaten ehdotetuille tullivarastoille. Kaupungin järjestelytöiden suunnitelmat olisi erittäin monipuolisesti tarkastettava, jotta niihin uhratut rahamäärät koituisivat kaupungille ja sen vaurastumiselle mahdollisimman suureksi hyödyksi. Jos tällöin osoittautuisi, että kaupungin asemakaava joiltakin osiltaan oli puutteellinen, ei asianomaisten kaupungin viranomaisten tulisi epäröidä tekemästä korkeimpaan paikkaan anomusta sen muuttamisesta tarpeelliseksi katsotulla tavalla. Lausuntoon liittyi erinäisiä piirustuksia, kartta, joka osoitti suunnitellun rautatieraiteen suuntaa, sekä kolme eri kustannusarviota, n:ot 1—3, laiturien rakentamisesta Katajanokan etelärannalle. Kartan mukaan rautatieraide vedettäisiin Katajanokalta Pohjoista rantakatua, Siltavuorenrantakatua ja Kasvitieteellisen puu: tarhan rantaa pitkin Kaisaniemen pohjoisimmalle niemelle, missä järjestettäisiin yhteys valtionrautateiden kanssa. Raide leikkaisi n. s. Pitkän sillan sellaisessa tasossa, että sikäläistä katuliikettä varten olisi käytettävä nosto- tai pyöräsiltaa, mutta kulkisi sensijaan Katajanokalla niin alhaalla sinne vievän kadun alapuolella, että siellä voitaisiin katuliikenteen tarpeisiin käyttää kiinteätä siltaa. Vaihtoehtoista kustannusarvioista n:o 1 oli laadittu voimassa olevan kaupunginasemakaavan mukaisesti, n:ot 2 ja 3 taas edellyttäen sen muuttamista siten, että kalastaja- ja venesatamat jätettäisiin pois ja satamalaituria jatkettaisiin suoraviivaisesti. Kustannusarvio n:o 1 päättyi 1,799,423 mark-

kaan, n:o 2 1,556,030: 80 markkaan ja n:o 3 1,520,000 markkaan. Viimeksi mainittuun sisältyi myöskin Töölön rautatiepenkereltä Katajanokan satamalaiturille suunniteltu sivurata, mistä huolimatta se oli tullut huokeimmaksi, koska täytetöihin tarvittavat ainekset tämän ehdotuksen mukaan oli laskettu voitavan kuljettaa rautateitse. — Lausunnossa huomautettiin edelleen, että hyvän kauppapaikan järjestämisestä Katajanokalle olisi hyötyä maalle ylimalkaan ja erittäinkin valtionrautateille, minkä vuoksi kaupungin viranomaisilla olisi syytä anoa hallitukselta valtionapua kolmannes puheena olevan työn kustannuksista eli pyörein luvuin puoli miljoonaa. Jos ensi aluksi rakennettiin rautatieraide ja tärkein osa satamalaituria ja vasta tarpeen kasvaessa jatkettiin työn suoritusta, läheni yritys taloudellisestikin tuntuvasti kaupungin mahdollisuuksien rajoja.

Lähetäten kaupungininsinöörin ehdotuksen kaupunginvaltuustolle rahatoimikamari samalla omassa lausunnossaan sekä satamalaiturien että suunnitellun rautatien suhteen pääkohdittain yhtyi kaupungininsinöörin ehdotukseen. Kamari esitti, että kaupungininsinööriille annettaisiin tehtäväksi laatia Katajanokan asemakaavan muutosehdotus.

Asiaa esiteltäessä kaupunginvaltuusto päätti¹⁾ palauttaa sen valiokuntaan, johon kuuluivat²⁾ vtt Heimberger ja Westermarck sekä laamanni A. F. Jansson, kauppias A. F. Wasenius, insinööri G. Th. Ahlgren, kansakouluntarkastaja, filosofianmaisteri V. W. Öhberg ja insinööri K. O. Bonsdorff.

Valiokunta ei antanut mietintöään vuoden varrella.

Satamalaiturin ja kalastajasataman rakentaminen Katajanokalle. Senaatti oli vuonna 1877 määrännyt³⁾, että kaupunginasemakaavan mukaan Katajanokan länsirannalle tulevan kalastajaveneiden sataman tuli valmistua luovutettavaksi käytäntöön kahden vuoden kuluessa. Tämän johdosta maistraatti merkitsi laatimaansa vuoden 1879 menosääntöehdotukseen 120,000 markan määrärahan Katajanokan eteläisen satamalaiturin ja kalastajasataman rakentamista varten. Kaupunginvaltuusto päätti⁴⁾ kuitenkin talousarviota järjestellessään talousarviovaliokunnan ehdotuksesta⁵⁾ olla merkitsemättä ehdotettua määrärahaa mainitun vuoden menosääntöön ja anoa senaatilta, että puheena olevan laiturin ja kalastajasataman rakentamisen saisi lykätä toistaiseksi.

N. s. keskimmäisen esplanaadin kuivattaminen ja uudelleenjärjestely. Sen johdosta, että monet esplanaadin pohjoislaidalle Fabianin- ja Mikonkatujen välille istutetuista puista olivat kuolleet ja suuri osa muista eli kituvaa elämää sikäläisen maan vesiperäisyyden takia, v. t. kaupunginpuutarhuri L. A. Jernström vuonna 1877 oli rahatoimikamarille lähettämässään kirjelmässä ehdottanut, että maa salaojitettaisiin, jotta pohjavesi saataisiin juoksemaan pois. Silloisen v. t. kaupungininsinöörin C. Reuterin tätä ehdotusta vastaan esittämien huomautusten perusteella puutarhuri Jernström kuitenkin sittemmin oli luopunut salaojitussuunnitelmastaan ja sen sijaan ehdottanut, että pohjavedestä kärsivät esplanaadin osat puiden surkastumisen ehkäisemiseksi korotettaisiin multaa lisäämällä. Tähän ehdotukseen oli kaupungininsinööri H. Th. Tallqvist myöhemmin antamassaan lausunnossa yhtynyt huomauttaen samalla m. m., että keskimmainen esplanaadi kaikilta puolilta jyrkästi vietti Kluuvikadulle päin, mikä seikka riisti tältä esplanaadin osalta sen hoidetun ja siistin ulkonäön, jota oli vaadittava kaupungin hienoimmassa osassa olevalta

¹⁾ Valt. pöytäk. 29 p. lokak. 13 §. — ²⁾ S:n 7 p. marrask. 10 §. — ³⁾ Ks. s. 257. —

⁴⁾ Valt. pöytäk. 28 p. jouluk. 1 §. — ⁵⁾ Valt. pain. asiakirj. n:o 20.

puistolta, semminkin koska tämä esplanaadi tuntui olevan Helsinkiin pystytettävän Runeberginpatsaan sopivin paikka. Kaupungininsinööri Tallqvistin lausunto päättyi ehdotukseen, että keskimäinen esplanaadi täyttämällä korotettaisiin ja Pohj. Esplanaadikatua vastaan rakennettaisiin sileäksi hakatusta graniitista tukimuuri, jonka korkeus syvimmältä kohdalta Kluuvikatua vastaan olisi 4 jalkaa ja joka samalla olisi esplanaadin aitauksen kivijalkana; lausuntoon liittyi 25,500 markkaan päättyvä kustannusarvio. Hyväksyen puolestaan kaupungininsinöörin ehdotuksen rahatoimikamari esitti, että kaupunginvaltuusto antaisi kamarille tehtäväksi sen mukaisesti suorittuttaa työn sekä että tämä istutuksia varten käytettävissä olevin varoin pantaisiin alulle kuluvana vuonna ja suoritettaisiin loppuun vuonna 1879.

Asiaa ensimmäistä kertaa kaupunginvaltuustolle esiteltäessä se lähetettiin¹⁾ valiokuntaan, johon jäseniksi tulivat²⁾ vtt Collan, C. G. Estlander, Strömberg ja Schauman sekä ylilääkäri, professori A. Th. Saelan. Sen jälkeen antamassaan mietinnössä³⁾ valiokunta ensiksi huomautti, että esitetyn ehdotuksen toteuttamista vaikeutti muuan este, johon aikaisemmin ei ollut kiinnitetty huomiota, nimittäin se seikka, että vahvistetussa asemakaavassa oli keskimäisen esplanaadin poikki Kasarminkadulta Kluuvikadulle vievä katu. Valiokunta katsoi kuitenkin tämän kadun olevan niitä huonosti perusteltuja käsivaraispiirustuksia, joita uudessa asemakaavassa oli viljalti. Tosin oli Kasarminkatu tässä asemakaavassa suunniteltu vastaiseksi liikennevaltimoksi, joka varsinkin yhdistäisi tulevan VII kaupunginosan kaupungin keskiosiin, mutta tämä liikenne tuntui olevan hyvin järjestettävissä ilman Kasarminkadun pohjoispään ja sangen vähäpätöisen Kluuvikadun välistä suoranaista yhteyttä. Niiden välinen jalkakäytävä³⁾ riittäisi varmaan vastedes, kuten siihenkin asti. Toisaalta oli, jos mieli kehittää esplanaadista miellyttävä, pääkaupungin arvon mukainen istutus ja kävelypaikka, sen säilyttäminen paloittelematta vaatimus, josta ei saanut tinkiä. Kyseisessä asiassa ensi sijassa tarpeellisena toimenpiteenä valiokunta senvuoksi ehdotti, että korkeaan asianomaiseen paikkaan tehtäisiin anomus voimassa olevan kaupunginasemakaavan muuttamisesta siten, että mainittu esplanaadi sai jäädä jakamatta. Niin kauan kuin tämä kysymys oli ratkaisematta, oli ennenaikaista ryhtyä keskimäistä esplanaadia koskeviin lopullisiin järjestelyihin, mutta jo nyt valiokunta tahtoi jyrkästi vastustaa tukimuurin rakentamista Pohj. Esplanaadikatua vastaan, koska tämä runsaasti kustannuksia vaativa laitos tulisi tyytyn tarpeettomaksi, jos katua, kuten suotavaa oli, vastedes korotettaisiin. Maan täyttämiseen voitiin joka tapauksessa heti ryhtyä ja pienemmät puut tarpeen mukaan nostaa ylös ja istuttaa uudestaan niin, että niiden juuret joutuivat pohjavesipiirin yläpuolelle. Suuremmat puut taaskin oli jätettävä paikoilleen, kunnes esplanaadin järjestely kaupunginasemakaavan vahvistamisen jälkeen voitiin suorittaa hyvin harkittua ohjelmaa noudattaen. Valiokunta ehdotti, että valtuusto päättäisi:

1) anoa Hänen Keisarilliselta Majesteetiltaan sellaista muutosta kaupunginasemakaavaan, että keskimäisen esplanaadin poikki Kasarminkadun pohjoispäästä Kluuvikadulle vedetty katu poistettaisiin ja esplanaadi jäisi paloittelemattomaksi, kuitenkin säilyttämällä näiden molempien katujen välinen jalkakäytävä;

2) ettei edellä mainittua asemakaavanmuutosta koskevaa anomusta heti tehtäisi, vaan rahatoimikamaria kehoitettaisiin aikanaan ja mieluummin muiden

¹⁾ Valt. pöytäk. 16 p. huhtik. 12 §. — ²⁾ S:n s:n 23 §. — ³⁾ Valt. pain. asiakirj. n:o 12.

kenties esille tulevien kaupunginasemakaavan muuttamista koskevien kysymysten yhteydessä palauttamaan valtuuston mieleen kyseistä muutosta koskeva päätös;

3) kehoittaa rahatoimikamaria sillävälän ensi tilassa ryhtymään korottamaan esplanaadia ehdotettuun korkeuteen ja tällöin sikäli kuin työ edistyi nostamaan ylös ja istuttamaan uudestaan nuoremmat puut, mutta toistaiseksi jättämään vanhemmat paikoilleen; sekä

4) sen ohessa antaa kamarille tehtäväksi edellä mainitun asemakaavan muutuskysymyksen tultua ratkaistuksi tehdä valtuustolle uuden, tämän esplanaadin lopullista järjestämistä koskevan ehdotuksen, jota laadittaessa oli otettava huomioon, voitiinko Pohj. Esplanaadikadun esplanaadiin rajoittuvat osat samalla korottaa.

Asiaa lopullisesti esiteltäessä kaupunginvaltuusto hyväksyi¹⁾ valiokunnan mietinnön ensimmäisen ja toisen ponnen, mutta päätti hyläten kolmannen ja neljännen kehoittaa rahatoimikamaria koetteeksi merkitsemään kaupungin vuoden 1879 talousarvioehdotukseen määrärahat täyttämisen ja tasotustoitien varten sekä sitä ennen antamaan kaupungininsinöörin tutkia, oliko esplanaadin perusta kyllin kestävä voidakseen ilman edelläkävää paalutusta tai muita erikoistointenpiteitä kannattaa sen täytemään, jonka kamari oli aikonut sinne lisätä.

Lausunto liikenneyhteyden järjestämisestä Kasarminkadun ja Fabianinkadun välille kaartin maneesin kohdalle y. m. Yleisten rakennusten ylihallitus oli läänin kuvernöörille osoitetussa esityksessä anonut, että Unionin- ja Kasarminkatuja välille rakennettaisiin uusi katu normaalilyseon tontin ja kaartin maneesin eteläpuolitse sekä että liikennekelpoinen yhteys järjestettäisiin viimeksi mainitun kadun ja Fabianinkadun välille pitkin maneesin ja kaartin kasarmin takapihan välistä aukiota, jota ylihallitus piti Pohj. Punanotkonkadun jatkona. Kuvernööriin pyydettyä asiasta lausuntoa kaupunginvaltuustolta valtuusto ensin lähetti²⁾ sen rahatoimikamariin, jonka tuli hankkia siitä lausunto kaupungininsinööriltä ja myöskin antaa oma lausuntonsa. Näiden lausuntojen saavuttua valtuusto päätti³⁾ asettaa asiaa edelleen valmistelemaan valiokunnan, johon valittiin⁴⁾ vtt Numell, Sanmark ja Strömberg. Valiokunnan lausunnon, jossa pääkohdin kannatettiin kaupungininsinöörin asiasta lausumaa käsitystä, valtuusto sen jälkeen sellaisenaan hyväksyi. Sen mukaisesti valtuusto päätti⁵⁾ kuvernöörille annettavassa lausunnossaan tuoda esiin:

että valtuuston mielestä ylihallituksen esityksen uuden kadun merkitsemisestä kaupunginasemakaavaan normaalilyseon tontin ja kaartin maneesin eteläpuolelle ei tullut antaa aihetta toimenpiteeseen;

ettei kaupungin arkistossa säilytetyssä alkuperäisessä kaupunginasemakaavassa ollut minkäänlaista merkintää, jonka mukaan maneesin ja kaartin kasarmin välinen avonainen paikka olisi tarkoitettu Pohj. Punanotkonkadun jatkoksi; sekä

että valtuusto ei katsonut voimassa olevan asemakaavan määräysten eikä yleisen liikenteen vaativan mainitun avoimen paikan saattamista ajokuntoiseen yhteyteen Kasarminkadun kanssa, mutta että valtuustolla, jos sen varrella sijaitsevien, valtion omistamien rakennusten tarve vaati tämän yhdysliikenteen järjestämistä, ei ollut mitään huomauttamista sitä vastaan, että se aikaan-

¹⁾ Valt. pöytäk. 28 p. toukok. 3 §. — ²⁾ S:n 14 p. toukok. 8 §. — ³⁾ S:n 17 p. syysk. 5 §. — ⁴⁾ S:n 24 p. syysk. 9 §. — ⁵⁾ S:n 29 p. lokak. 3 §.

saatiin ja sitä vastedes ylläpidettiin valtion toimesta, missä tapauksessa valtuusto, joka ei katsonut Kasarminkatua sopivasti voivan alentaa, ehdotti, että ajotie, jonka kaltevuus sai olla enintään 1:15, rakennettaisiin paikan pohjoisosaan ja jalankulkijoille tarkoitetut kiviportaat sen eteläosaan.

Pohj. Punanotkonkadun tasoituksen lykkääminen y. m. Siihen katsoen, että Kasarmin- ja Korkeavuorenkatujen välillä oli suhteellisen lähellä toisiaan olemassa kaksi katua, jotka hyvin tyydyttivät niiden välisen liikenteen tarpeet, nimittäin Etel. Punanotkonkatu ja Ulriikaporinkatu, rahatoimikamari oli ollut sitä mieltä, että laadittaessa ehdotuksia asemakaavan osittaisesta muuttamisesta oli harkittava, voitaisiinko voimassa olevan asemakaavan mukaan Punanotkonesplanaadin poikki kulkeva viimeksi mainittujen katujen välinen Pohj. Punanotkonkatu kokonaan poistaa asemakaavasta. Ilmoittaen, että kamari tähän katsoen ei vielä ollut ryhtynyt viimeksi mainitun kadun tasoittamista tarkoittaviin toimenpiteisiin, kamari esitti kaupunginvaltuustolle, että tämä tasoitustyö toistaiseksi lykättäisiin ja kamari oikeutettaisiin käyttäen hyväkseen sekä paikan maastoa että siellä kasvavia puita väliaikaisesti järjestämään mainittu esplanaadi kävelypaikaksi. Valtuusto myöntyi¹⁾ kamarin esitykseen.

Katujen tasoittamista koskevien aikaisempien päätösten muuttaminen. Kaupungininsinöörin aloitteesta rahatoimikamari ehdotti, että sen poikkikadun tasoittaminen, joka uuden asemakaavan mukaan veisi Malminkadulta Lapinlahdenkadulle viimeksi mainitun kadun tonttien n:ot 10 ja 11 välitse, toistaiseksi lykättäisiin ja että siten vapautuvat varat Malminkadun ja sen poikkikatujen tasoitustyötä varten talousarvioon merkitystä 21,935 markan suuruudesta määrärahasta saisi, sikäli kuin ne siihen riittivät, käyttää Hietalahdenkadun, Eerikin- ja Ruoholahdenkatujen välisten poikkikatujen sekä Albertin-, Eerikin- ja Lapinlahdenkatujen rajoittaman aukion tasoittamiseen. Kaupunginvaltuusto hyväksyi²⁾ kamarin esityksen sen kaikilta osilta.

Jalkakäytävän päällystämistä koskeva määräys. Läänin kuvernööri oli m. m. kaupunginvaltuuston vuonna 1876 annettua³⁾ asiasta lausuntonsa tehnyt senaatille esityksen eräiden kaupungin katujen jalkakäytäväin päällystämisestä. Vuonna 1878 ilmoitettiin⁴⁾ maistraatin välityksellä, että senaatti hyväksyen tämän esityksen oli määrännyt, että erinäisten kaupungin katujen ja kadunosien jalkakäytävät voimassa olevan rakennusjärjestyksen 63 §:n mukaisesti oli varustettava laakakivestä tai hakatusta harmaakivestä tehdyllä käytävällä ja että näiden töiden niillä näistä kaduista ja kadunosista, jotka jo oli tasoitettu ja kivetty, tuli olla valmiiksi suoritettut ennen vuoden 1879 loppua. Kyseiset kadut ja kadunosat olivat seuraavat: kaikki I, II ja III kaupunginosan kadut, Sauna- ja Ulriikankadut VII kaupunginosassa, Puistokatu samassa kaupunginosassa, kuitenkin ainoastaan tonttien kohdalta, Vuorimieskatu Kasarminkadulta Länt. rantakadulle, Kasarmin- ja Korkeavuorenkadut III kaupunginosan rajalta Vuorimieskadulle, Tarkka-ampujan-
katu, Länsi Henrikinkatu, Länt. Erottaja, Yrjönkatu, Bulevardikatu, Iso Robertinkatu ja Uudenmaankatu Länt. Erottajan ja Albertinkadun väliltä, Antrean- ja Vladimirinkadut Länsi Henrikinkadun ja Hietalahdenkadun väliltä, Eerikinkatu, Yrjön- ja Albertinkatujen väliltä, Annankatu Ison Robertinkadun ja Simonkadun väliltä, Fredrikin- ja Albertinkadut Ison Robertinkadun ja Eerikinkadun väliltä, Lapinlahdenkatu pitkin kortteleita

¹⁾ Valt. pöytäk. 29 p. lokak. 11 §. — ²⁾ S:n 30 p. huhtik. 6 §. — ³⁾ Ks. s. 132. —

⁴⁾ Valt. pöytäk. 12 p. helmik. 4 §.

n:ot 153, 154 ja 155 sekä kaikki esikaupunkien torien ja avoimien paikkojen varrella olevat kadut.

Rautatientorin kiveäminen. Rahatoimikamari oli kaupunginvaltuustolta saamansa toimeksiannon¹⁾ mukaisesti anonut senaatilta, että senaatin määräämä²⁾ Rautatientorin kiveäminen vuonna 1878 saisi rajoittua torin täyttämiseen soralla ja kahden kivistä tehdyn ajoradan rakentamiseen, joista toinen veisi rautateiden tavaramakasiinista Hakasalmenkadulle päin ja toinen torin lounaisesta kulmasta koilliseen.

Myöhemmin maistraatti ilmoitti³⁾ senaatin myöntyneen kamarin esitykseen siten, että ehdotetut ajoradat oli rakennettava vuoden varrella, mutta että torin kiveäminen muuten sai siirtyä vuoden 1880 loppuun.

Forsbyn tilan tienkunnossapitovelvollisuus. Vuoden 1879 talousarvion käsittelyn yhteydessä kaupunginvaltuusto päätti⁴⁾ kehoittaa rahatoimikamaria ottamaan selville, mistä syystä Forsbyn tilan tieosuuden kunnossapitokustannukset siihen asti olivat olleet suhteellisen suuret, sekä antamaan lausunnon niiden supistamismahdollisuuksista ja erittäinkin siitä, voitaisiinko laillista tietä saada aikaan muutosta siihen jakoon, jonka perusteella mainitun tilan omistajalle oli määrätty sen tuottoon katsoen erittäin raskas tienkunnossapitovelvollisuus. Sen ohessa valtuusto pyysi ilmoitusta siitä, millaisiin sitoumuksiin kaupunki tilan omistajana oli suostunut sen kuoletuslainan maksamisesta, jonka Helsingin pitäjän tilanomistajat olivat saaneet valtiolta viertoteiden rakentamiseksi sinne.

Ajanmukaisen viemärijärjestelmän aikaansaaminen. Kaupunginvaltuusto oli vuonna 1877 palauttanut⁵⁾ vtn Collanin tekemän ehdotuksen kaupungin rakennusjärjestyksen 56 §:n muuttamisesta sekä ajanmukaisen viemärijärjestelmän aikaansaamisesta kaupungille rahatoimikamariin, jonka tuli hankkia siitä kaupungininsinöörin lausunto ja samalla itse lausua siitä mielipiteensä.

Rahatoimikamarille antamassaan laajassa lausunnossa⁶⁾ kaupungininsinööri ensin teki selvää eräistä yleisistä näkökohdista, jotka koskivat katettujen viemärikanavain tarkoitusta, sekä niistä terveydellisistä ja taloudellisista periaatteista, joita tähän kysymykseen tuli ja voi soveltaa. Kaupungin kannalta katsoen oli saatava poistetuksi: 1) pohjavesi kellarikerrosten kuivattamiseksi sekä sadevesi kaduilta, pihamailta ja talojen katoilta, 2) likavesi keittiöistä, pesutuvista ja saunoista sekä tehtaista ja työpajoista samoin kuin 3) ihmisulostukset ja eläinten virtsa talleista. Näistä ryhmistä voi ainoastaan viimeksi mainitulla katsoa olevan minkäänlaista arvoa, silläkin vasta maa-seudulle kuljetettuna. Tämän ryhmän suhteen olisi senvuoksi ryhdyttävä toimenpiteisiin, jotka samalla kuin ne täyttivät siisteyden ja yleisen terveydenhoidon kannalta asetettavat vaatimukset tekivät mahdolliseksi ulostusten kokoamisen ja poiskuljettamisen huokeimmalla tavalla ja sellaisessa muodossa, että niistä voi olla maanviljelykselle hyötyä. Kolme ulostusten poistamistapaa oli ajateltavissa, nim.: 1) niiden kerääminen kuoppiin ja näiden tyhjentäminen, 2) kerääminen tynnyreihin tai astioihin ja näiden vaihtaminen tyhjiin sekä 3) n. s. juokseva l. huuhtelujärjestelmä, joka merkitsi ulostusten suoranaista poistamista katettuja kanavia myöten runsaiden vesimäärien avulla. Makki-

¹⁾ Ks. s. 394. — ²⁾ S:n s. 257. — ³⁾ Valt. pöytäk. 28 p. kesäk. 11 §. — ⁴⁾ S:n 28 p. jouluk. 1 §. — ⁵⁾ Ks. s. 265. — ⁶⁾ Tallqvist, Th., Utlåttande... huru och på hvad sätt ett ändamålsenligt kloaksystem kunde i staden åvägabringas, Helsingfors 1878, 31 s. 8:o. Lausuntoa on tässä verraten laajasti selostettu, koska se ei sisällä kaupunginvaltuuston painettuihin asiakirjoihin eikä myöskään ole ollut löydettävissä mistään kunnallisesta kirjastosta eikä arkistosta. Käytetty kappale on yliopiston kirjastossa.

kuopat saastuttivat maan ja olivat useista syistä, vaikkapa niihin järjestettiin kaksi osastoa, toinen kiinteitä ja toinen juoksevia aineita varten, terveydellisessä suhteessa epätydyttävät. Tynnyri- l. astiajärjestelmällä oli ennen kaikkea se etu, että se suojeli maata ja että makkien tyhjentäminen oli helpompaa. Oli ainoastaan suljettava täyttyneet tynnyrit ja kannettava ne täysin katettuihin kuormavaunuihin sekä asetettava puhdistetut, tarpeellisella desinfioimisaineella käsitellyt tynnyrit niiden sijaan. Jos otettiin käytäntöön tämä järjestelmä, ei makkien hoitoa ja tyhjentämistä enää voinut uskoa yksityisille maanviljelijöille, vaan oli siirryttävä käyttämään urakoitsijaa tai urakoitsijoita, joiden palveluksessa olevat ammattimiehet suorittivat työn. Hyvä järjestely tynnyrien vaihdossa päivittäin työskentelevin pienehköin työjoukkuein olisi silloin tarpeellinen ja sen ohessa tarvittaisiin useita kaupungin ulkopuolella olevia varastopaikkoja raaka-aineen varastoinnista ja käsittelyä varten. Terveydenhoidollisessa suhteessa tyydyttävien oli n. s. juokseva l. huuhtelu-järjestelmä, joka kuitenkin jätti huomioon ottamatta jätteiden taloudellisen arvon. Tällä järjestelmällä oli muitakin varjopuolia ja sitä oli esim. vaikea soveltaa siellä, missä ei ollut sopivaa luonnollista laskupaikkaa. Mutta edullisessakin maastossa tämä laite tuli hyvin kalliiksi, joten perustamiskustannusten korko ja suurempi vedenkulutus olisivat vastapainona muuten maksuttomalle ulostusten kuljetukselle. Mitenkään ei voinut hyväksyä sitä, että esim. merikaupungeissa kanavat, joita myöten kulki kaikenlaista likaa, saisivat laskea satamiin, sillä siitä nämä mataloituisivat ja muuttuisivat suuriksi likakuopiksi eikä likaa siten saataisi poistetuksi kaupungista, vaan ainoastaan siirretty toiseen osaan sitä. Ei senvuoksi ollut muuta neuvoa kuin johtaa nämä kanavat varfävasten niitä varten rakennettuihin altaihin. Nämä ja niihin kuuluvat höyrypumput tulisivat sinänsä kalliiksi ja edellyttivät sitäpaitsi kaksinkertaisen kanavaverkon järjestämistä kaupunkiin, toista sade- ja talousvesiä y. m., toista ulostuksia ja vesiklosettivesiä varten. — Viemärikanavat suojelisivat kaupungin maan ja ilman mätänevien jätteiden turmiollisilta seurauksilta. Mutta kanavat eivät ainoastaan poistaneet paljon likaa ja jätteitä, vaan tekivät myöskin mahdolliseksi suurten vesimäärien käyttämisen eri tarpeisiin taloissa ja edistivät siten suuressa määrin puhtautta. Jotta vesijohdon tarkoitus täydellisesti saavutettaisiin, tarvittiin ehdottomasti kanavaverkko, joka yhtä jatkuvasti vei pois likaantunutta vettä kuin vesijohto toi uutta ja raitista. Teknillisesti tärkein tehtävä oli tällöin turvata likaisen veden keskeytymätön liikkeessäolo viemärijohdoissa. Tämä huomioon ottaen olisi verkon eri haarojen kaltevuus, muoto ja suuruus määrättävä. Edellyttäen, että kanavat ainakin puolelta syvyydeltään olivat veden täyttämät, oli 3 jalan läpimittaisten kanavien pienin tarkoituksenmukainen kaltevuus arvioitu 1: 1,400:ksi ja pienempien kanavain suhteellisesti suuremmaksi, niin että ½ jalan läpimittaisen kanavan kaltevuuden tuli olla vähintään 1: 100. Kanavan ollessa vähemmän täyden vähenisi nopeus, jolloin syntyisi kerrostumia. Siellä, missä riittävää kaltevuutta ei voitu aikaansaada, oli kerrostumat poistettava mekaanisesti, käsin tai järjestämällä pumppuasemia sopiviin paikkoihin. Jotta puhdistuksen käydessä tarpeelliseksi kanavissa voisi liikkua ja tehdä työtä, tulisi niiden korkeuden olla vähintään 4 jalkaa ja leveyden vähintään 2 ½ jalkaa. Kanavain läpileikkauksen tuli olla joko kahden ympyrän-segmentin muodostama; näistä toinen, alempi, joka olisi puoliympyrää pienempi ja pienempisäteinen, olisi pääasiallisesti tarkoitettu alituista tarvetta varten ja toinen, ylempi, joka olisi puoliympyrää suurempi ja jonka säde olisi pitempi, tilapäisempää tarvetta varten, tai olisi ne tehtävä munanmuotoisiksi,

kapeampi pää alaspäin. Kanavat olisi sijoitettava niin syvälle kadun pinnan alapuolelle, ettei pakkanen talvella vaikuttaisi niihin. Sijoittamalla viemärikanavat suhteellisen syvälle saataisiin myöskin aikaan hyvä kaltevuus kaikille talojen yksityisille kanaville, joiden tehtävänä olisi poistaa keittiöistä likavesi ja käymälöistä virtsa ja jotka tekivät välttämättömäksi jokaisen kaupungin talon tai pihan yhdistämisen kanavalla yleisiin katukanaviin. Jotta sade- ja puhdistusvesi voitaisiin poistaa kadulta, oli kanavat sijoitettava niiden alle. Yksityisten kanavain taaskin tuli kulkea joko pihamaitten tai tonteilla olevien talojen alitse. Yksityisten sivukanavain ja yleensä haarakanavain tuli yhtyä pääkanaviin teräväkulmaisesti, jotta haaraumat eivät vähentäisi pääkanavan huuhteluvoimaa, vaan päinvastoin lisäisivät sitä. Yhdistettäessä taloja kanavaverkkoon oli m. m. otettava huomioon, ettei putkien halkaisija ollut 5 tuumaa pienempi eikä kanavan kaltevuus mikäli mahdollista pienempi kuin 1:50. Niihin kohtiin, missä katu- ja pihavesi juoksi maan alle, oli järjestettävä lietekaivoja. Aukot, joista katuvesi virtasi kanavaputkiin, samoin kuin myöskin huoneistojen likaohtojen ja kanavaputkien yhtymäkohdat oli pahanhajuisten kaasujen poissulkemiseksi suljettava ilmanpitävästi, mikä yksinkertaisimmin tapahtuisi asettamalla polviputki yhdysosaksi lietekaivon ja kanavan välille. Päästämään pilaantunutta ilmaa ulos kanavista olisi järjestettävä n. s. ilmakeiluja, keskelle katuja sijoitettuja galvanoidusta rautalevystä tehtyjä pystytornia. Kanavain rakennusaineksi oli tapana käyttää kiviä tai tiiliä, jotka huolellisesti muurattiin sementtilaastiin. Pienemmät kanavat, joiden läpimitta oli 1 tai 1½ jalkaa, valettaisiin betonista ja vielä pienemmät voitaisiin joko valaa sementtilaastista tai yhdistää poltetuista ja lasitetuista savi- tai asfalttiputkista. — Kaupungininsinööri ehdotti:

1) että järjestettäisiin koko kaupungin käsittävä ja itsehuuhteluperiaatteen pohjautuva kanavaverkko poistamaan pohja- ja sadevedet, likavedet talouksista ja tehtaista sekä virtsa;

2) että olemassa olevat makkikuopat vähitellen poistettaisiin ja ihmisulostusten kerääminen tynnyreihin tai astioihin määrättäisiin pakolliseksi menettelyksi; sekä

3) että kanavaverkon lopullisen suunnitelman laatiminen annettaisiin tehtäväksi kokeneiden, paikallisiin ja ilmastotieteellisiin olosuhteisiin täysin perehtyneiden teknikkojen ja insinöörien muodostamalle toimikunnalle, jonka näiden olosuhteiden mukaisesti tuli muovailla käytännössä olevia tyyppejä.

Selvittääkseen itsehuuhtelun periaatteen pohjautuvan viemärijärjestelmän soveltamismahdollisuuksia Helsingissä ja antaakseen käsityksen yrityksen laajuudesta kaupungininsinööri oli liittänyt lausuntoonsa m. m. kaupungin katujen korkeuskarttojen nojalla laaditun taulukon, josta ilmeni tarvittavien erilaajuisten kanavain likimääräinen pituus ja näiden suhteelliset kaltevuussuhteet, samoin kuin laskelman eri kanavaprofiilien aiheuttamista kustannuksista pituusyksikköä kohden y. m. Kaupungin maasto oli yleensä edullista kanavaverkon rakentamiseen. Ainoastaan sen kallioperusta, joka useissa kohdin teki kalliita louhimistöitä välttämättömiksi, oli haittana. Työtä helpotti kuitenkin se seikka, että voitiin laajentaa ja syventää vesijohtoa varten louhittuja tunneleita siten, että viemäritkin sopivat niihin. Ainoa osa kaupunkia, missä maan kuivattamista ja puhtaanapitoa kanavain välityksellä luultavasti ei voinut järjestää muulla tavalla kuin järjestämällä keinotekoinen lasku, oli n. s. Kluuvi, minkä johdosta sinne, mieluummin Kaisaniemeen, olisi järjestettävä pumppulaite. Tästä syystä olisi Kluuvi ympäröitävä rajakanavilla, jotka estäisivät kaiken veden virtaamisen sinne

muista osista kaupunkia, ja siten eristettävä erikoiseksi vesisäiliöksi. Nämä rajakanavat, jotka muuten toimisivat tavallisina viemärikanavina, olisi rakennettava verkon ensimmäisinä osina. — Makkilannan poistaminen olisi järjestettävä kaksijakojärjestelmän mukaisesti ja virtsa poistettava viemärikanavain kautta. Tosin meillä kaikki juoksevat aineet muutamana vuoden kuukautena saivat kiinteän muodon, mutta tästä ei ollut muuta haittaa kuin että kiinteiden aineiden tynnyreitä tänä aikana oli useammin vaihdettava. — Virtsan saostuessa kanavissa voitiin kysyä, eikö näihin siten kerääntynyt liian paljon löyhkääviä aineita ja eikö ollut syytä pelätä, että vesi satamissa ja lahdissa, joihin kanavat tulivat laskemaan, vakavasti pilaantuisi. Virtsa voitiin, jos se katsottiin tarpeelliseksi, tehdä aivan vaarattomaksi ja hajuttomaksi antamalla sen juosta hiilikerroksen läpi, jota ei tarvinnut vaihtaa useammin kuin joka toinen tai kolmas kuukausi. Tällainen suodattaminen ei kuitenkaan tuntunut tarpeelliselta. Koska käymälävesi laskelmien mukaan yleensä oli ainoastaan 2½ % viemärikanavain koko vesimäärästä ja ottaen huomioon, että viemärien likaveteen alituisesti sekoittuisi pohjavettä ja että meillä harvoin oli pitkiä sateettomia aikoja, kaupungininsinööri puolestaan oli sitä mieltä, ettei viemärien suihin tarvinnut järjestää puhdistuslaitoksia. — Viemäriverkkoa ei ollut rakennettava liiaksi kiirehtien. Tärkeämpää oli, että sen rakentamisessa noudatettiin täydellistä suunnitelmaa, niin että se valmiina täytti kaikki oikeutetut vaatimukset. Ensi sijassa oli runsaammin viemärikanavain varustettava ne kaupunginosat, joissa vedenkulutus vesijohdon valmisteutua tuli olemaan suurin. Muidenkin kaupungin osien yksityiset haarakanavat, jotka vaikeiden pohjavesiolojen takia oli nopeasti saatava aikaan, oli rakennettava ainoastaan vastaisen kokonaisuuden osina. Helsingissä oltiin ilmeisesti eksymässä samaan kalliiksi käyvään virheeseen, joka vastaavissa oloissa oli tehty useimmissa muissa kaupungeissa, nimittäin hairah- tumassa suunnitelmattomasti ja oikullisesti tyydyttämään ainoastaan päivän välttämättömin kanavain tarve. Rakennusjärjestyksen 65 §:n epätasällisen sanamuodon takia, joka ainoastaan hyvin epämääräisesti velvoitti kaupungin poistamaan pohjaveden, oli useina vuosina kaupungin eri osien katuihin rakennettu eräänlaisia hyvin alkuperäisiä viemärikanavia, jotka tuskin olivat järjestettävissä minkäänlaiseksi kokonaisuudeksi tai ajanmukaisia vaatimuksia vastaaviksi. Täydellisen viemäriverkoston aikaansaamista oli sen vuoksi pidettävä elinkysymyksenä kaupungille. — Kaupungininsinöörin lausuntoon liittyi paitsi aikaisemmin mainittuja liitteitä 1,300,000 markkaan päättyvä likimääräinen kustannusarvio viemäriverkon aikaansaamisesta I—V kaupungin- osiin. Jos työ jaettaisiin kahdellekymmenelle vuodelle, nousisi vuotuinen kustannus 65,000 markkaan, mikä määrä kaupungininsinöörin mielestä ei kohtuuttomasti rasittanut talousarviota siihen katsomatta, että tämänlaatu- sessa tapauksessa hyvin voitiin asettaa vekseli tulevaisuuden ja tulevien sukupolvien maksettavaksi.

Lähettäen kaupungininsinöörin lausunnon kaupunginvaltuustolle raha- toimikamari samalla antamassaan omassa lausunnossaan pääkohdittain puoli hänen laatimaansa suunnitelmaa. Erityisesti siihen katsoen, että kalliit vie- märit, joihin johtavat katetut sivukanavat tonttien omistajain omalla kustan- nuksellaan tuli rakentaa ja ylläpitää, olivat tarkoitetut kestäämään pitkät ajat eteenpäin, kamari samaten kuin kaupungininsinöörin oli sitä mieltä, että ehdotuksen teknillinen puoli vielä oli annettava ammattimiesvaliokunnan tar- kastettavaksi. Viemärijärjestelmän toteuttamisesta kamari puolestaan lausui, että työ nopeammin valmistuakseen oli kustannettava kuoletuslainalla hankit-

tavin varoin. Jos kaupunki ottaisi tällaisen lainan tätä tarkoitusta varten, tulisi kamarin saada tehtäväkseen talousarvioehdotuksista riippumatta sen ajanjakson kestäessä, jonka aikana laitteen suunnitelman mukaan tuli valmistua, vuosittain ehdottaa kaupunginvaltuustolle, mitkä viemärit asianomaisena vuonna oli rakennettava. Jos taas kaupunginvaltuusto päätti, että työ oli kustannettava verovaroin, olisi kamarin ehdotukset annettava niiden tietojen yhteydessä, joita kamari vuosittain antoi maistraatille sen talousarvion laadintaa varten. Sen ohessa kamari ehdotti, että jos valtuuston päätös makkien järjestämisestä ja tyhjentämisestä aiheuttaisi muutoksia voimassa olevaan rakennusjärjestykseen, ehdotus tällaisen muutoksen vahvistamisesta tehtäisiin asianmukaisessa järjestyksessä.

Asiaa esiteltäessä kaupunginvaltuusto päätti¹⁾ pyytää siitä lausuntoa terveyslautakunnalta ja n. s. järjestelyvaliokunnalta²⁾.

Terveyslautakunta, joka oli tiedustellut seuraavien asiantuntijain, nim. insinööri E. L. Bergrothin, lääkintöneuvos J. A. Florinin, lääketieteenprofessori O. E. A. Hjeltin, lääketieteenotohori H. Ö. L. Holstin, insinöörien R. Huberin ja E. E. Qvistin sekä lääketieteenprofessori J. W. Runebergin mielipidettä asiasta, huomautti lausunnossaan³⁾ ensiksikin, että kaupungin-insinöörin laatimat yleistä kanavoimis- ja viemärijärjestelmää sekä makkijärjestelmää koskevat ehdotukset oli tarkasti erotettava toisistaan, koska kumpaakin kävi parantaminen toisesta riippumatta. Terveydenhoidollisessa suhteessa tärkeämpää oli lautakunnan mielestä parantaa kanavointia, kun taas makkijärjestelmän parannusten, vaikkakin niiden avulla poistettaisiin melko tuntuja ja epämiellyttäviä haittoja ja epäkohtia, tuli jäädä toiseen sijaan. Kaupungininsinöörin laatimaa kanavoimisehdotusta lautakunta piti perusteiltaan täysin oikeana ja sen toteuttamista terveydenhoidonkin kannalta katsoen päämääränä, johon kannatti pyrkiä. Täydellisesti toteutettu kanavointi poistaisi lukuisia terveydelle haitallisia ilmiöitä, jotka lakkaamatta vaikuttivat. Maan kuivattamisella johtamalla pois pohjavesi täytyi olla edullinen vaikutus lukuisiin varsinkin pohjakerroksissa sijaitseviin asuntoihin, joissa kosteus aiheutti vakavia vaaroja asukkaitten terveydelle, tekipä usein asumisen mahdottomaksi. Kanavoimisesta olisi sekin etu, että useat huonot kaivot sen vaikutuksesta ehtyisivät. Sairauksista, joiden voitiin odottaa vähenevän kanavoimisen vaikutuksesta, lautakunta ennen muita mainitsi keuhkotaudin y. m. pitkällisiä tauteja sekä paikkakunnalle ominaisen horkan. Samaten oli todettu, että pienten lasten kuolleisuus, joka Helsingissä varattomien luokkain keskuudessa oli pelottavan suuri, olennaisesti supistui, kun puheena olevat terveydelle haitalliset epäkohdat korjattiin. Laajojen kanavoimistöiden suorittaminen kaupungeissa oli yleensä vähentänyt kuolleisuutta, lisännyt elinikää ja yleistä työkykyä ja supistanut sairaan- ja köyhäinhoidon aiheuttamia julkisia menoja. Makkilannan talteenottojärjestelmän parantaminen ei varmastikaan vaikuttanut yltä keskeytymättömästi väestön terveydentilaan kuin suuret kanavoimistyt. Mainittava merkitys oli niille annettava ainoastaan erinäisten kulkutauteina esiintyvien sairauksien, kuten lavantaudin, koleran, punataudin y. m. kannalta, joiden ankaruus ja leveneminen usein ajoittain pelottivat, mutta jotka eivät alituisesti tehneet tuhoaan väestön keskuudessa. — Niin suotavaa kuin olikin, että kanavoimistyt saataisiin nopeasti suoritetuiksi, ei lautakunta kuitenkaan voinut yhtyä kamarin mielipiteeseen, että niitä olisi kiirehdittävä. Kokemus oli osoittanut, että

¹⁾ Valt. pöytäk. 12 p. maalisk. 10 §. — ²⁾ Ks. s. 319. — ³⁾ Painettu ilman numeroa.

uusista yrityksistä, teoreettisesti oikein suunnitelluistakaan, ei aina ollut odotettua tulosta, koska tähän vaikuttivat lukuisat paikalliset olosuhteet, joiden arvosteleminen saattoi olla vaikeata. Tämän johdosta lautakunta piti kaupungininsinöörin ehdotusta, että kanavoimistytöt suoritettaisiin vähitellen, hyvin harkittuina, mutta tahtoi mennä vieläkin pitemmälle ja ehdotti senvuoksi puolestaan, että nämä työt toistaiseksi suoritettaisiin ainoastaan koetteeksi määrättyssä osassa kaupunkia ja koko suunnitelma toteutettaisiin vasta myöhemmin, sen jälkeen kun oli saatu varmaa käytännöllistä kokemusta.

Ehdotettua koealuetta ei lautakunnan mielestä ollut sijoitettava kaupungin keskukseen, jossa terveydelliset olot jo olivat jotenkin tyydyttävät, eikä myöskään kaupungin varsinaisiin laitaosiin. Lautakunta piti erästä IV ja V kaupunginosain aluetta useilta ominaisuuksiltaan erittäin sopivana mainittuun tarkoitukseen, nimittäin mainittujen kaupunginosien Yrjön- ja Annankatujen länsipuolella sijaitsevaa aluetta. Tämä muodosti suljetun kokonaisuuden, sillä oli sama kaltevuus länteenpäin ja yhteinen lasku Hietalahden altaaseen; sen maastosuhteet eivät yleensä olleet vaikeat, se oli kohtalaiselta osalta rakennettu ja sillä asui sekalaista väestöä, josta suurin osa kuitenkin kuului varattomiin luokkiin. Lähinnä seuraava toimenpide olisi tästä kokeesta saatujen kokemusten kerääminen, mitä tarkoitusta varten olisi asetettava pätevien henkilöiden muodostama toimikunta, joka riittävän pitkän ajan kuluessa tekisi tarpeen vaatimia huomioita, järjestäen pohjaveden ja pääkanavan purkamien vesimäärien mittauksia, pohjaveden ja kanavaveden kemiallisia analyyseja, laatien tilastoa terveydellisistä oloista y. m. Vesijohdon ja kanavaverkon yhteisvaikutuksen edistämiseksi alueella olevien talojen omistajille olisi myönnettävä mahdollisimman paljon etuja ja helpotuksia vesijohdon rakentamisessa. — VI ja VII kaupunginosiin, joita enempää kuin VIII kaupunginosaakaan ei ollut mainittu kaupungininsinöörin suunnitelmassa, mutta jotka suurelta osalta jo olivat rakennetut, oli lautakunnan mielestä verraten läheisessä tulevaisuudessa rakennettava halvempi kanavaverkko. Tämä voi tuntuvalta osalta tapahtua uusien katujen rakentamisen yhteydessä. Aikaisemmin esitettyyn ehdotukseen¹⁾, että Henrikinkadun alle tulevat kanavat johdettaisiin Kluuvinlahteen, lautakunta tässä yhteydessä kohdisti eräitä epäilyksiä. Nämä kanavat olisi mieluummin johdettava esplanaadin alaiseen pääkanavaan, johon myöskin Aleksanterin-, Mikon-, Kluuvi- y. m. kadut käsittävän Kluuvin järjestelmän mieluummin tuli laskea. Nostolaitos olisi silloin järjestettävä keski-Esplanaadiin eikä Kaisaniemen puiston läheisyyteen. — Eteläsataman satukyä ottaa vastaan ja tehdä vaarattomaksi tai poistaa juoksevia aineita ei kuitenkaan myöskään saanut yliarvioida. Vaikkakaan Henrikinkatujen ja Kluuvin alueen kanavat eivät purkaisi vesiään tähän altaaseen, kävisi jonkin ajan kuluttua välttämättömäksi ryhtyä toimenpiteisiin sen veden ja pohjan turmeltumisen ehkäisemiseksi. Tällainen toimenpide olisi puhtaanveden kanavan rakentaminen laivaveistämön tienoilta Eteläsatamassa olevalle pääviemärin suulle, kanavan, jonka lähtökohtaan järjestettäisiin nostolaitos ja jonka tarkoituksena olisi johtaa runsas virta puhdasta vettä mainitulle viemärinsuulle, jotta altaan sisäosassa oleva pilaantunut vesi lakkaamatta vaihtuisi. Perinpohjaisiin, joskin samalla kallein keino olisi, ettei pääviemärin annettaisi päättyä Eteläsatamaan, vaan että se sopivasti järjestettyjen nostolaitteitten avulla johdettaisiin Läntistä rantakatua, Kaivohuoneentietä sekä Puisto- ja Merikatuja pitkin ja sen annettaisiin laskea suoraan aavaan mereen. Tällaisten

¹⁾ Ks. s. 366.

toimenpiteiden tarpeellisuus riippui kuitenkin Eteläsataman lianimemiskyvystä, josta ainoastaan kokemus voi antaa varmuuden. — Makkijärjestelmän suhteen lautakunta yhtyi kaupungininsinöörin suunnitelmassaan esittämiin perusteihin, mutta lausui erinäisissä kohdissa poikkeavan mieltäpiteen. Niinpä lautakunta kaupungininsinöörin ehdotuksesta, että kiinteät ja juoksevat makki-aineet erotettaisiin toisistaan, huomautti, että sellainen järjestely todennäköisesti aiheuttaisi hankaluutta ja vaivaa. Jätteiden kokoaminen vaikeutuisi ja joutuisi varmaankin usein ristiriitaan väestön tottumusten kanssa, mihin lisäksi tuli, että pitkä talvi joka tapauksessa tekisi näiden aineiden yhteisen talteenottamisen välttämättömäksi suurena osana vuotta. Suunnitelman vajanaisuutena lautakunta mainitsi senkin, että hevosien, lehmien ja muiden kotieläinten eritteitä ei siinä ollut otettu huomioon, vaikkakin näitä kotieläimiä varsinkin eräissä kortteleissa oli huomattavan paljon. Epäilemättä olisi niidenkin suhteen ryhdyttävä makkeja vastaavaan menettelyyn. Terveyslautakunta esitti:

että kaupungininsinöörin kanavoimisehdotusta ei hyväksyttäisi toteutettavaksi sen koko laajuudelta, vaan että toistaiseksi rajoitetulle alueelle, esimerkiksi eräihin IV ja V kaupunginosain osiin, ensi tilassa kokeeksi järjestettäisiin kanavajärjestelmä kaupungininsinöörin esittämien perusteiden mukaisesti;

että VI ja VII kaupunginosain katuja tasoitettaessa samalla rakennettaisiin niihin tulevat kanavat, joskin halvempaa järjestelmää noudattaen;

että näiden laitteiden teknillisten ja muiden yksityiskohtain tarkempaa määräämistä varten valittaisiin ammattimiesvaliokunta, jossa myöskin yleisen terveydenhoidon eduilla tuli olla edustajansa ja jonka edellä mainittujen laitteiden valmistuttua joitakin vuosia tuli huomioida niiden tuloksia sekä esittää nämä otettaviksi huomioon vastaisissa laajemmissa kanavarakennustoissa;

että viimeksi mainitut lykättäisiin toistaiseksi, kuitenkin lukuun ottamatta joitakin kaupungin keskiosiin tulevia pääkanavia, joita rakennettaessa erityisesti oli otettava huomioon, mitä lautakunta oli maininnut Töölönlahden haarajohdosta, Kluuvin kuivattamisesta ja pääkanavan johtamisesta Eteläsatamaan; sekä

että makkien uudistaminen pääasiallisesti kaupungininsinöörin ehdottamien perusteiden mukaisesti ensi tilassa määrättäisiin pakolliseksi, kenties ei kuitenkaan aina saman järjestelmän mukaisesti, vaan ottaen huomioon kaupungin tiheämmin ja harvemmin asuttujen ja rakennettujen osien väliset erilaisuudet sekä muita asiaan vaikuttavia seikkoja.

Kaupunginvaltuusto päätti¹⁾ julkaista terveyslautakunnan lausunnon painosta ja ottaa sen käsiteltäväkseen n. s. järjestelyvaliokunnan lausunnon yhteydessä niin pian kuin tämä oli valtuustolle saapunut.

Järjestelyvaliokunta ei kuitenkaan kertomusvuoden kuluessa antanut lausuntoaan asiasta.

Viemärikanavan rakentaminen Erottajalla Henrikinkatujen alitse Töölönlahteen. Kaupunginvaltuusto oli vuonna 1877 antanut²⁾ rahatoimikamarille tehtäväksi antaa lausunnon kauppaneuvos N. Kiseleffin esittämästä anomuksesta, joka koski lupaa maanalaisen kanavan rakentamiseen Antreankadun tontilta n:o 1 Länsi Henrikinkadun alitse Vladimirinkadulle ja sieltä esplanaadin alitse Aleksanterinkadun talon n:o 25 kohdalla olevaan puhdis-

¹⁾ Valt. pöytäk. 28 p. kesäk. 10 §. — ²⁾ Ks. s. 266.

tuskaivoon, jolloin kaupungin olisi kustannettava Vladimirinkadun ja mainitun kaivon välinen osa kanavaa. Myöhemmin valtioneuvoksetar E. K. Pipping ja talonomistaja G. Wallenius olivat rahatoimikamarilta anoneet, että myöskin Vladimirinkadun itäosaa varten kaupungin kustannuksella rakennettaisiin katettu viemärikanava. Kamari pyysi molemmista näistä toisiaan koskettlevista asioista kaupungininsinööriin lausuntoa.

Sen jälkeen rahatoimikamari le antamassaan lausunnossa kaupungininsinööri ensin totesi, että katetut viemärikanavat olivat tarpeelliset johtamaan pohjaveden sekä kauppaneuvos Kiseleffin tontilta että Vladimirinkadun itäpäässä olevista taloista. Koska kauppaneuvos Kiseleff aikoi rakennuttaa tontilleen paljoa syvemmän kellarikerroksen kuin kaupungissa oli tapana ja sen johdosta tarvitsi kanavan, jonka lähtökohta oli vähintään 12 jalkaa kadun pintatasoa syvemmällä, ei hän ollut vaatinut eikä voinutkaan vaatia, että kaupunki voimassa olevan rakennusjärjestyksen 65 §:n mukaisesti rakennuttaisi pohjaveden poistamisen takia tarpeellisen katukanavan hänen tontiltaan. Sitävastoin kaupunki oli kieltämättä velvollinen kustantamaan tällaisen kanavan Vladimirinkadulta. Sen varalta, että kaupungin viranomaiset katsoivat sopivaksi, että näitä kanavia myöten poistettava vesi johdettaisiin Aleksanterinkadun alla olevaan puhdistuskaivoon ja siis n. s. Kluuviin, kaupungininsinööri puolsi molempia anomuksia siten, että kaupunki rakentaisi ja kustantaisi Vladimirinkadun kanavan, joka sijoitettaisiin niin syväälle, että se poistaisi veden myöskin kauppaneuvos Kiseleffin Antreankadun tontilta n:o 1 Vladimirinkadulle rakentamasta kanavasta, kuitenkin ehdoin, että kaupungille korvattiin se kustannusten lisäys, joka aiheutui siitä, että viimeksi mainitulta kadulta puhdistuskaivoon rakennettu kanava tämän kadun ja Länsi Henrikinkadun kulmassa oli sijoitettava 6 jalkaa syvemmälle kuin olisi ollut tarpeellista veden johtamiseksi ainoastaan Vladimirinkadun alla olevasta kanavasta. Kaupungininsinööri mielestä oli kuitenkin aivan väärin, että enää sallittiin johtaa vettä Kluuviin sellaisista kaupungin osista, joista voitiin järjestää laskujohto toisaalle, vaikkakin kauemmaksi. Sen mukaisesti, mitä hän lausunnossaan ¹⁾ tarkoituksenmukaisen viemärijärjestelmän aikaansaamisesta kaupungille tarkemmin oli selittänyt, kaupungininsinööri senvuoksi ehdotti, että jo lähitulevaisuudessa rakennettaisiin mainitussa lausunnossa suunniteltu kokoojaviemäri Erottajalta Bulevardikadun kohdalta pitkin Länsi ja Itä Henrikinkatua sekä osaa Länt. viertotiestä Töölönlahteen ja että se sijoitettaisiin niin syväälle, että sivukanavan kautta voitiin järjestää tarpeellinen laskujohto Antreankadun tontilta n:o 1. Sivukanavan rakentaminen olisi silloin lykättävä, kunnes ehdotettua kanavajärjestelmää koskeva kysymys oli ratkaistu.

Rahatoimikamari, joka Kluuvin kuivattamiskysymyksessä yhtyi kaupungininsinööriin mielipiteeseen, ehdotti sen jälkeen kaupunginvaltuustolle antamassaan lausunnossa kauppaneuvos Kiseleffin anomuksen hylättäväksi ja viittasi tällöin valtuustolle aikaisemmin lähettämänsä kaupungin viemärijärjestelmää koskevaan ehdotukseen ²⁾. Kamari oli sitä mieltä, että kaupungininsinööri ehdottama viemärikanava olisi hyväksyttävä tämän järjestelmän osana. Kanavan tulisi lähteä Erottajalta Bulevardikadun kohdalta, mistä se vedettäisiin pitkin Länsi Henrikinkatua Antreankadun kulmaan, sieltä esplanadin poikki Itä Henrikinkadulle ja edelleen pitkin tätä katua ja osaa Länt. viertotiestä, ja se päättyisi rautateiden halkokentän pohjoispuolella avonaiseen,

¹⁾ Ks. s. 360. — ²⁾ S:n s. 363.

Töölönlahteen laskevaan ojaan. Tästä kanavasta olisi Itä Henrikinkadun ja Aleksanterinkadun kulmasta Itä Henrikinkadun ja Länsi Viertotien alitse kulkeva osa sekä Töölönlahteen laskeva avo-oja aikaansaattava kertomusvuoden kuluessa kaupungin kustannuksella, ja hakija Kiseleffillä olisi oikeus omalla kustannuksellaan rakentaa tontiltaan kanava Länsi Henrikinkadun alitse ja sieltä esplanaadin osain välitse siihen Itä Henrikinkadun ja Aleksanterinkadun kulmaan, mistä kaupungin Töölönlahteen vievä kanava alkaisi. Avo-ojan aiheuttamat kustannukset, 1,500 markkaa, mukaan lukien kyseisen viemärikanavan osan rakennuskustannukset, arvioitiin n. 35,000 markaksi. Jos erinäiset muut talousarvioon merkityt kanavatyöt lykättiin toistaiseksi eikä myöskään Vladimirinkadun alle tulevaa kanavaa rakennettu kuluvana vuonna, oli tätä työtä varten käytettävissä n. 20,000 markkaa. Tarpeellinen lisämäärä, 15,000 markkaa, oli kamarin mielestä myönnettävä siitä lainasta, jonka valtuusto todennäköisesti ottaisi kaupungin yleisiä töitä varten.

Asiaa kaupunginvaltuustolle esiteltäessä se lähetettiin ¹⁾ aikaisemmin asetettuun n. s. järjestelyvaliokuntaan ²⁾, jota kehoitettiin antamaan valtuustolle erityinen lausunto tästä asiasta. Valiokunnan sen johdosta antamassaan mietinnössä ³⁾ pääpiirteittäin yhdyttyä rahatoimikamarin ehdotukseen valtuusto valiokunnan ponsiehdotukset hyväksyen päätti ⁴⁾:

hyväksyä edellä mainitun Erottajalta Henrikinkatujen alitse Töölönlahteen rakennettavan viemärikanavan kaupungin yleisen viemärijärjestelmän osaksi;

että Itä Henrikinkadun ja Aleksanterinkadun kulman ja Töölönlahden välinen tämän viemärikanavan osa rakennettaisiin kertomusvuoden kuluessa ja kustannettaisiin talousarviossa yleisiä töitä varten myönnettyin varoin, n. 35,500 markalla;

evätä kauppaneuvos Kiseleffin anomuksen sellaisena kuin se alkujaan oli esitetty, mutta oikeuttaa hänet omalla kustannuksellaan rakentamaan kanavan Antreankadun tontilta n:o 1 Länsi Henrikinkadun alitse Vladimirinkadulle ja sieltä esplanaadien osain välitse siihen Itä Henrikinkadun ja Aleksanterinkadun kulmaan, mistä edellä mainittu Töölönlahteen laskeva kokoojakanava tuli alkamaan;

että kaupunki siinä tapauksessa, että kauppaneuvos Kiseleff halusi laskea mainitulta Antreankadun tontilta lähtevän kanavan niin syvälle, ettei Itä Henrikinkadun kokoojakanava kyennyt johtamaan vettä tästä sivukanavasta ilman että se laskettiin syvemmälle kuin muuten oli tarpeellista, rakentaisi kokoojakanavan tässä suhteessa riittävään syvyyteen, kuitenkin ehdoin, että kauppaneuvos Kiseleff korvasi kaupungille ne lisäkustannukset, jotka työn suoritus tämän johdosta tuli kaupungille aiheuttamaan; sekä

että Vladimirinkadun itäosaan tulevaa kanavaa ei rakennettaisi kertomusvuonna, vaan asia lykättäisiin johonkin seuraavaan vuoteen, jolloin Henrikinkatujen alla olevaa kokoojakanavaa jatkettaisiin.

Saunakadun alaisen viemärikanavan jalkaminen. Kauppalaivankapteeni C. E. Sederholm oli maistraatilta anonut, että joko hänelle myönnettäisiin lupa sivukanavan rakentamiseen hänen omistamastaan korttelissa n:o 102 Särjessä Ulriikankadun varrella olevasta talosta n:o 1 Muukalaiskadun alla olevaan yleiseen viemärikanavaan tai myös että muut mainitun korttelin tonttien omistajat velvoitettaisiin hänen kanssaan osallistumaan suuremman kanavan rakentamiseen koko korttelin läpi mainitun kadun alla olevaan kana-

¹⁾ Valt. pöytäk. 12 p. maalisk. 12 §. — ²⁾ Ks. s. 319. — ³⁾ Valt. pain. asiakirj. n:o 9. —

⁴⁾ Valt. pöytäk. 30 p. huhtik. 2 §.

vaan. Maistraatti oli sen jälkeen hankkinut tästä asiasta lausunnot ensin v. t. kaupungininsinööriltä C. Reuteriltä ja myöhemmin kaupungininsinööri H. Th. Tallqvistilta, jotka molemmat olivat puoltaneet viemärikanavan rakentamista kyseistä korttelia varten, mutta olleet sitä mieltä, että se ensiksi mainitun laatiman kartan mukaisesti oli yhdistettävä Saunakadun alaiseen kanavaan, jota siinä tapauksessa oli jatkettava kaupungin kustannuksella. Tämän johdosta maistraatti, joka niinikään oli sitä mieltä, että kaupungin oli kustannettava tämä kanavan jatkaminen, ehdotti, että tähän tarkoitukseen myönnettäisiin 541: 20 markkaa, miksi määräksi insinööri Reuter oli arvioinut työstä aiheutuvat kustannukset.

Ensin lähetettyään ¹⁾ asian rahatoimikamarin käsiteltäväksi kaupunginvaltuusto kamarin ehdotuksen mukaisesti päätti ²⁾ siinä tapauksessa, että insinööri Reuterin kortteliin n:o 102 Särkeen rakennettavaksi ehdottama viemärikanava rakennettiin, myöntää ehdotuksen mukaista Saunakadun alaisen kanavan jatkamista varten edellä mainitun suuruisen määrärahan.

Viemärikanavan rakentaminen Uudenmaankatuun. Erinäisten Uudenmaankadun varrella sijaitsevien talojen omistajain anottua, että mainittuun katuun rakennettaisiin katettu viemärikanava, maistraatti oli vuonna 1877 kaupunginvaltuuston päätöksen ³⁾ mukaisesti merkinnyt vuoden 1878 talousarvioehdotukseen määrärahan tämän työn suorittamiseen. Mainitun vuoden talousarvion käsittelyssä valtuusto tosin oli hyväksynyt ³⁾ Rakennukset ja yleiset työt nimisen X pääluokan loppusumman, johon tämä 6,210 markan suuruinen määrärahaerä sisältyi, mutta pidättänyt itselleen oikeuden myöhemmin päättää yksityisten erien suuruudesta. Kun valtuusto sen jälkeen ei ollut ottanut asiaa käsiteltäväkseen, hakijat vuonna 1878 tekivät asiasta maistraatille uuden esityksen anoen, että kanava rakennettaisiin kertomusvuoden kuluessa. Valtuusto lähetti ⁴⁾ tämän esityksen rahatoimikamariin antaen tälle tehtäväksi hankkia siitä lausunnon kaupungininsinööriltä ja itsekin lausua siitä mielipiteensä.

Sekä rahatoimikamarin että kaupungininsinöörin lausunnoissaan huomautettua, että kuluvan vuoden talousarvioon merkittyjen viemärikanavain rakentaminen, ottamatta lukuun eräitä vuoden varrella päätettyjä, oli lykättävä toistaiseksi, koska kaupunginvaltuusto paraikaa laati järjestelmällistä kaupungin kanavoimissuunnitelmaa ⁵⁾, valtuusto hyläten hakijain anomuksen, että työ heti suoritettaisiin, päätti ⁶⁾ kehoittaa rahatoimikamaria merkitsemään vuoden 1879 talousarvioehdotukseen tarpeellisen määrärahan mainittua viemärikanavaa varten ja määräsi samalla, että työ oli aloitettava ja suoritettava mainittuna vuonna heti vuodenajan salliessa. Talousarvion järjestelyssä valtuusto tämän mukaisesti myönsi ⁷⁾ viemärikanavan rakentamiseen Uudenmaankatuun Yrjön- ja Fredrikinkatujen välille 15,100 markan määrärahan.

Anomus viemärikanavan rakentamisesta Kaisaniemen puiston lammikkoon. Leskirouva M. Arppen anomusta, että rakennettaessa vesijohto Mikonkadun taloon n:o 29 mainitun talon viemäriveden kanavaa myöten saisi johtaa Kaisaniemen puiston lammikkoon, kaupunginvaltuusto ei ottanut ⁸⁾ käsiteltäväkseen.

Viemärikanavan rakentaminen Nikolainkadulta Töölönlahteen. Rahatoimikamarin esityksen, joka koski viemärikanavan rakentamista Nikolainkadulta korttelien n:ot 44 ja 42, Kaisaniemen ja kasvitieteellisen puutarhan, läpi Töölön-

¹⁾ Valt. pöytäk. 14 p. toukok. 17 §. — ²⁾ S:n 18 p. kesäk. 9 §. — ³⁾ Ks. s. 265. —

⁴⁾ Valt. pöytäk. 23 p. elok. 20 §. — ⁵⁾ Ks. s. 360. — ⁶⁾ Valt. pöytäk. 24 p. syysk. 2 §. —

⁷⁾ S:n 28 p. jouluk. 1 §. — ⁸⁾ S:n 17 p. syysk. 13 §.

lahteen Pitkäsillan kohdalle, mitä työtä varten kamari ehdotukseensa vuoden 1879 talousarvioksi oli merkinnyt 20,400 markan suuruisen määrärahan ottamatta lukuun lääkintöhallituksen suoritettavaksi määrättyä 2,400 markan määrää, kaupunginvaltuusto lähetti¹⁾ talousarviovaliokuntaan. Pääkohdittain tämän valiokunnan sen jälkeen talousarviomietinnössään²⁾ esittämän ehdotuksen mukaisesti valtuusto talousarviota järjesteltäessä päätti³⁾ merkitä mainitun vuoden menosääntöön kyseistä viemäriä varten arviomäärärahan, joka vastasi sen kustannusarvion puolta määrää. Sen ohessa annettiin kamarille tehtäväksi tiedustella sairaalahallitukselta, yliopistolta ja venäläisen sotilassairaalan hallitukselta, halusivatko ne osallistua työn aiheuttamiin kustannuksiin ja miten suurin määrin, sekä näiden viranomaisten vastausten saavuttua ilmoittaa asia valtuustolle toimenpiteihin ryhtymistä varten.

Lausunto viemärikanavan rakentamisesta kaartin kasarmista Eteläsatamaan. Läänin kuvernöörin velvoitettua kaupunginvaltuuston antamaan senaatille lausunnon vireille pannusta ehdotuksesta, että viemärikanava rakennettaisiin kaartin kasarmista Eteläsatamaan, valtuusto lähetti⁴⁾ asian rahatoimikamariin, jonka tuli hankkia siitä lausunto kaupungininsinööriltä ja itse lausua siitä mielipiteensä. — Vaaditut lausunnot eivät saapuneet valtuustolle kertomusvuoden kuluessa.

Istutuksia ympäröivät aitaukset. Rahatoimikamarin kehoituksesta kaupungininsinööri oli antanut kamarille ehdotuksen, joka koski uusien aitausten rakentamista eräiden kaupungin istutusten ympärille ja eräiden toisten aitausten poistamista. Ilmoittaen, että kamari tämän ehdotuksen mukaisesti oli antanut poistaa aitaukset esplanaadin vanhemman, Itä ja Länsi Henrikinkadun välisen osan ympäriltä sekä pystyttää Kaisaniemen puiston rajalla Mikonkadun pohjoispäässä olleen aitauksen sijaan viisi yksinkertaisesti hakattua kiveä, jotka jättivät pääsyn puistoon avoimeksi jalkakäytäviltä, mutta joiden välille ajoradan kohdalle pingoitettaisiin rautaketju, kamari sen jälkeen alistoi kaupunginvaltuuston ratkaistavaksi, miten oli meneteltävä Puutarhakadun ja Kaisaniemen puiston välillä sekä uuden teatterin ja Kauppatorin välisen esplanaadin osan ympärillä olevien aitausten suhteen. Puutarhakadulla olevan aitauksen sijaan oli kamarin mielestä sille n. 280 jalan pituiselle osalle, jolta aitaus oli rappeutunut, kaupungininsinöörin esittämän vaihtopuolisen ehdotuksen mukaisesti järjestettävä aitaus takorautatangoista, joita kannattivat matalaan yhtäjaksoiseen graniittijalustaan pystytetyt valurautaiset tukipylväät. Esplanaadi oli kamarin mielestä kaupungininsinöörin ehdotuksen mukaisesti puiston tulevasta järjestelystä riippuen ympäröitävä osin tiheällä aitauksella, joka tehtäisiin valurautapylväiden ja niihin kiinnitettyjen takorautatankojen väliin pingoitetusta rautalankaverkosta, osin samanlaisella yksinkertaisella rauta-aitauksella, jollainen jo oli Pohj. Esplanaadikadun puolella. Ellei valtuusto hyväksynyt esplanaadin ympärille ehdotettua verkkoa tai jotakin sen osaa, kamari ehdotti, että sinne vähitellen valtuuston määräysten mukaisesti rakennettaisiin rauta-aitaus.

Asiaa esiteltäessä kaupunginvaltuusto kuitenkin kamarin ehdotuksen eväten lopulta päätti⁵⁾, että Puutarhakadun varrella oleva puuaitaus oli tois-
laiseksi säilytettävä ja mikäli tarpeellista korjattava sekä että asian ratkaiseminen, mikäli se koski uuden teatterin ja Kauppatorin välisen esplanaadin

¹⁾ Valt. pöytäk. 29 p. marrask. 13 §. — ²⁾ Valt. pain. asiakirj. n:o 20. — ³⁾ Valt. pöytäk. 28 p. jouluk. 1 §. — ⁴⁾ S:n 27 p. jouluk. 3 §. — ⁵⁾ S:n 30 p. huhtik. 8 §.

osan aitausta, oli lykättävä, kunnes kamarin vireille panema kysymys¹⁾ esplanaadin keskiosan korottamisesta oli ratkaistu.

Kalaveden jako. Sen jälkeen kun maistraatti kaupunginvaltuuston anomuksesta²⁾ oli läänin kuvernöörille esittänyt, että maanmittari määrättäisiin erottamaan Mejlansin tilaan kuuluva osuus mainitun tilan ja Huopalahden kylän sekä mahdollisesti muiden isojakolohkokuntain yhteisestä kalavedestä, ja kuvernöörin määrättyä komissionimaanmittari O. W. Nybergin toimittamaan kyseisen kalaveden jaon, tämä oli rahatoimikamarilta anonut, että kaupungin puolelta valittaisiin edusmies ja kaksi uskottuamiestä toimitukseen. Tämän johdosta kamari oli määrännyt edusmieheksi v. t. oikeusraatimiehen, lakitieteenkandidaatti E. Öhmanin ja uskotuksimieheksi vtn Sandbergin, uskoen jälkimmäiselle tehtäväksi valita toiseksi uskotuksimieheksi siihen sopivan henkilön. Sen jälkeen lakitieteenkandidaatti Öhman ja vt Sandberg, jotka olivat pitäneet komissionimaanmittari Nybergin laatimaa jakoehdotusta kaupungille epäedullisena, olivat alistaneet kamarin harkittavaksi, olisiko kaupungin luovuttava jaon toimeenpanemisesta, varsinkin koska muut osamistajat suostuivat antamaan jakokunnan vesien toistaiseksi jäädä jakamatta.

Kamarin sen jälkeen annettua asian kaupunginvaltuuston ratkaistavaksi valtuusto päätti³⁾, että kaupunki luopuisi panemasta jakoa toimeen, ja antoi samalla kamarille tehtäväksi viipymättä saattaa valtuuston päätöksen kaupungin edusmiehen tietoon.

B. Kaupungin irtainta omaisuutta ja rahainta koskevat asiat.

Kaupunginkassan tilaa valaiseva taulukko. Rahatoimikamarin kaupunginvaltuustolle lähettämä taulukko, joka valaisi kaupunginkassan tilaa joulukuun 31 p:nä 1877, ei antanut⁴⁾ valtuustolle toimenpiteen aihetta.

Kaupunginkassan tarkastus. Kaupunginkassan tarkastusmiehiksi kaupunginvaltuusto valitsi⁵⁾ vtt Borgströmin ja Edlundin sekä heidän varamieheksi vtt Blombergin ja Rudolphin.

Kaupungin irtaimen omaisuuden inventtaus. Kaupungin irtaimen omaisuuden inventtaajiksi kaupunginvaltuusto valitsi⁶⁾ vtt Tallgrénin ja Ahlforsin sekä heidän varamieheksi vtn Margelinin.

Kaupungin vuosien 1874, 1875 ja 1876 tilien tarkastus. Kaupunginvaltuusto oli aikaisemmin lähettänyt⁷⁾ asian, joka koski kaupungin vuoden 1874 tilien tarkastusta, vuoden 1875 raha-asiainvaliokuntaan, mutta vuosia 1875 ja 1876 koskevat vastaavat asiat vuoden 1876 raha-asiainvaliokuntaan. Koska yhtäkään näistä kolmesta asiasta toistaiseksi ei ollut käsitelty loppuun, valtuusto saadakseen niiden käsittelyn yhtenäistetyksi päätti⁸⁾ lähettää myöskin vuoden 1874 tilintarkastuskertomuksen viimeksi mainittuun valiokuntaan, jonka jäseninä olivat vtt Kihlman, Schauman ja Blomberg. Valiokunta antoi sen jälkeen mietinnön⁹⁾ kaupungin vuosien 1874, 1875 ja 1876 tileistä annetuissa tilintarkastuskertomuksissa esitetyistä huomautuksista. Mietintö, jossa esitettiin erinäisiä yksityiskohtaisesti perusteltuja ehdotuksia, päättyi vaati-

¹⁾ Ks. s. 356. — ²⁾ Ks. s. 116. — ³⁾ Valt. pöytäk. 1 p. huhtik. 5 §. — ⁴⁾ S:n s:n 10 §. — ⁵⁾ S:n 29 p. tammik. 9 §. — ⁶⁾ Ks. s. 137 ja 267. — ⁷⁾ Valt. pöytäk. 12 p. helmik. 12 §. — ⁸⁾ Valt. pain. asiakirj. n:o 5.